

HRVATSKI
PLANINAR

11-12
1992

HRVATSKI PLANINAR

CROATIAN MOUNTAINEER

ČASOPIS HRVATSKOG PLANINARSKOG SAVEZA JOURNAL OF THE CROATIAN MOUNTAINEERING ASSOCIATION

Godište 84
Volume 84

Studeni - prosinac 1992
November - December 1992

Broj 11-12
Number 11-12

SADRŽAJ

Dr. Milivoj Kovačić: Kako mlade privući planinarstvu	241
Prof. dr. Željko Poljak: Dr. Milivoj Kovačić iz Koprivnice	244
Ana Lemić: Novi užici na staroj stazi	248
Mira Šincek: Sanjarenje	249
Adrian Horvat: Putopis iz Dolomita	251
Martin Sušac: Bijela smrt ili Doktor neće u raj	255
Vlado Božić: Riječ "kras" ponovno u upotrebi	258
Franjo Marciuš: Nikola pl. Faller (1862 - 1938)	261
Vladimir Jagarić: Dileme oko popijevke "Vila Velebita"	264
Darko Berljak: 54. generalna skupština UIAA u Matsumotu	266
Prof. Josip Šantić: HPS na Prvom salonu planinarstva u Trstu	269
Jakša Kopić: Sjednica Izvršnog odbora HPS	270
Dr. Ante Starčević: HPD "Dubovac" u Karlovcu	272
Športsko penjanje	274
Ivan Salopek: U Mostaru proslavljenja stoljetnica BiH-planinarstva	275
Pisma čitatelja	276
In memoriam	277
Speleologija	278
Publicistika	279
Planinarski putevi	279
Vijesti	282
Sadržaj godišta	287

Slika na naslovnoj stranici:

Prvi snijeg na Kleku

Foto: D. Berljak

GLAVNI I OGOVORNJI UREDNIK: prof.dr. Željko Poljak, HR-41000 Zagreb, A. Cesarca 5

UREDNIČKI ODBOR: Nikola Aleksić, dr. Borislav Aleraj, Darko Berljak, ing. Vlado Božić, Željko Gobec, Želimir Kantura, Jakša Kopić, prof. Krinoslav Milas, Tomislav Pavlin i prof. Josip Šantić

Godišnja preplata za 1993. godinu: dinarska protuvrijednost od 10 DEM (za inozemstvo dvostruko), plativa u dvije rate, poštanskom uplatnicom na žiro račun Hrvatskog planinarskog saveza broj 30102 678 5535 (opširna uputa na trećoj stranici omota)

IZDAVAČ I REDAKCIJA: Hrvatski planinarski savez, HR-41000 Zagreb, Kozarčeva 22, tel. 041/448-774 (9-15 sati). Fax 041/441-088. Izlazi u šest dvobroja godišnje. Prvi broj izašao 1898. godine kao glasilo Hrvatskog planinarskog društva. Casopis nije izlazio od 1915. do 1921. i od 1945. do 1948. Od 1949. do travnja 1991. izlazio pod naslovom "Naše planine"

Tisk: Štamparija "Spiridon Brusina", VI. Danica i Ante Pelivan, Lomnica D., Velika Gorica

Kako mlade privući planinarstvu

Koprivnički "model"

Dr. MILIVOJ KOVAČIĆ, Koprivnica

Sjećam se kako je prije 10-15 godina pokojni prof. Tomislav Merlić iz Čakovca gotovo na svim skupštinama našeg Saveza, na sastancima i planinarskim skupovima postavljao pitanje: Kako i na koji način okupiti mlade u planinarsku organizaciju? Iznoseći svoja dugogodišnja iskustva kao planinar i pedagog davao je korisne savjete. Na zadnjoj redovnoj skupštini Saveza 13. travnja 1991. godine, iznio je uspješan primjer rada s mladima u Planinarskom društvu "Bilo" iz Koprivnice, koje već godinama uspijeva privući mnogo učenika osnovnih škola. Na žalost, prof. Tomislav Merlić otišao je u nepovrat, ali je ostalo sjećanje na njegovu ličnost i na njegov rad. Njemu posvećujem ovaj članak, u kome "koprivničkim primjerom" odgovaram na njegovo pitanje kako zainteresirati mlade za planinarstvo.

Mnogi se planinarski djelatnici pitaju zašto imamo tako malo učlanjenih mlađih planinara. Bez mlađih nitko nema budućnosti, pa ni planinarska organizacija. Zato bi trebalo u svim društvima Republike Hrvatske odmah započeti s neprestanim i upornim okupljanjem mlađih služeći se dobrim prijedlozima i primjerima što ih je nekada preporučivao, a dobrim dijelom i ostvarivao već pokojni profesor Merlić. Dodajmo tome i misli što su ih 1978. godine zapisali dr. Željko Poljak, Dušan Prpić, a i pisac ovog članka u NP (broj 1-2, str. 38-40).

Svakako bi nam trebao kao primjer poslužiti i model koji se primjenjuje u Republici Sloveniji, a posebno u PD "Idrija". Prije nekih petnaestak godina započeli su članovi tog društva već u dječijim vrtićima osnivati skupine malih planinara pod nazivom "ciciban planinar". Odgojiteljice i aktivne planinarke za kratko su vrijeme prikupile šezdesetak malisana, osnovale skupinu "ciciban planinar" te ih poučile o najosnovnijem što bi u njihovo dobi trebalo znati o planinarstvu. Poslije su primljeni i u planinarsko društvo, dobili su planinarske iskaznice, značke i naljepnice "ciciban planinar". O tome je pisao slovenski "Planinski vestnik" 1978. godine (broj 1, str. 49.). Kada sam prije desetak godina bio na Velikoj planini u Kamniškim Alpama imao sam prilike da i sam vidim ciciban planinare. Oni su sa svojim odgojiteljicama i učiteljicama boravili u planinarskom domu i pohađali nastavu u planinarskoj školi za najmlađe. Bili su to članovi PD "Domžale" iz Domžala. Sukladno tom modelu trebalo bi možda i u Hrvatskoj započeti s planinarskim djelovanjem već u najraniježivotnoj dobi.

Nekoliko riječi o koprivničkom "modelu" okupljanja mlađih. PD "Bilo" uspjelo je posljednjih desetak godina privući planinarstvu velik broj učenika osnovnih škola na području Općine Koprivnica. U tom ravničarskom podravskom kraju najbliži su obronci Bilogore i Kalnika, s najvišim vrhom na Bilogori (Stankov vrh ima samo 309 metara nadmorske visine). To ističem zato što se neka društva izgovaraju da nemaju mlađe zato što u blizini nema visokih planina, atraktivnih vrhova, planinarskih kuća i dugačkih planinarskih puteva. Ne, to niti smije, a niti može biti izgovor i opravdanje za nesposobne planinarske dužnosnike.

Kao dokaz za tu tvrdnju iznijet će primjer kako smo čak i 1992, iako poratne godine, uspjeli privući planinarstvu preko 700 (sedam stotina!) učenika osnovnih škola i učlaniti ih u naše društvo. Nije to samo trenutačan "bum" kako bi to netko mogao pomisliti niti puko okupljanje bez rada i kvalitete, nego posljedica smišljenoga i dugotrajnog djelovanja. Posljednjih desetak godina bilo je od 500 članova u društvu redovito 300-400 baš tih mlađih planinara, što znači više od polovice sveukupnog članstva. Za takav uspjeh nužno je ponajprije angažirati učitelje, nastavnike i profesore te ih motivirati za planinarski odgojni rad. Korisno je da se i sam ravnatelj škole pozitivno odnosi prema planinarskoj organizaciji koja djeluje u njegovoj školi. Zato se prije osnivanja planinarske sekcije u nekoj osnovnoj školi najprije porazgovorimo s ravnateljem o namjeri i svrzi te o pozitivnom odgojnem djelovanju planinarstva na mlađe. Obično nam ravnatelj sam preporuči koji bi nastavnik u školi imao volje i smisla da vodi planinarsku sekciju. Ako je takav prosvjetni djelatnik već otprije bio planinar bit će to velika prednost i olakšanje, no to se ipak rjeđe događa. Međutim, ako i nije bio član, nakon što ga upoznamo sa ciljevima planinarstva i koristima takve planinarske sekcije, gotovo uvijek smo u tom nastavniku dobili novog propagatora planinarstva na toj školi. Da je tome tako vidimo već poslije prvog skupnog izleta u kojem je sudjelovao novi član našeg društva, odnosno voditelj planinarske sekcije na dottičnoj školi.

Naše daljnje djelovanje na prikupljanju podmлатka sastoji se i u tome da svake školske godine održimo u školama poneko predavanje uz dijapositive o planinarskoj tematici te tako upoznamo učenike s povijesnim razvitkom planinarstva našega kraja i šire, dosadašnjim uspjesima društva, izletima i ljetopama naše Domovine. Na takva predavanja dođu skoro svi potencijalni kandidati za upis u društvo, ali i svi oni koje imalo zanima boravak u prirodi. Poslije predavanja razgovara se s učenicima i odgovara na njihova pitanja. Najčešća su: kako postati planinar, kakvu opremu treba za izlete, kada i kamo ići prvi puta na izlet itd. Poslije osnivanja planinarske sekcije u školi postavljamo planinarsku ploču ili uredimo vitrinu koju nam dodijeli ravnateljstvo škole. Promičbeni sadržaj mijenjam u svezi s godišnjim dobima, a redovito uvrštavamo obavijesti o predavanjima i izletima. I tako, uz malo našega truda i dobre volje prosvjetnih djelatnika uspjeh ne izostaje. Nadalje, u dogovoru s voditeljem planinarske sekcije organiziramo društvene izlete, pri čemu dio organizacije sprovodi voditelj sekcije na školi, a planinarski djelatnici iz našega društva, vođa puta i planinarski vodiči stoje u svemu na raspolaganju.

Tako smo do sada u ovoj poratnoj 1992. godini organizirali i održali 15 izleta s prosječno 60 učenika na svakom ili, ukupno, s 900 mlađih planinara, članova našeg društva. Naš je cilj da mlađe članove ponajprije upoznamo s njihovim zavičajem i to tako da pješice obidu obronke Bilogore i Kalnika trasom Koprivničkog planinarskog puta. Na tim prvim izletima upoznajemo ih s planinarskim oznakama, osnovima orientacije u planini i prirodi, pružanjem prve pomoći i svim ostalim što treba planinaru početniku. Poratne neprilike i novčana oskudica ove su nam godine onemogućile posjet drugim planinama, osim što je skupina od 60 mlađih članova posjetila Kalnik. Nadamo se da ćemo iduće godine posjećivati i planine Hrvatskog zagorja.

Dakle, ovakav način rada i djelovanja našeg planinarskog društva oko prikupljanja mlađih planinara-učenika osnovnih škola postigao je uspjeh. Zahvaljujemo ga u prvom redu prosvjetnim djelatnicima i našim starijim članovima koji svojim iskustvom, samoprijegornim djelovanjem i entuzijazmom pridonose širenju planinarstva u ovom našem pretežno ravničarskom podravskom kraju. Od tolikog broja mlađih planinara, članova našeg društva, ostatak će ih dovoljno da u budućnosti uspješno vode Društvo i

Foto: Dr. M. Kovačić

nastave sa širenjem planinarstva, kao što je to bilo i do sada u preko šezdesetogodišnjem uspješnom djelovanju.

POSTOTAK MLADIH

Hrvatski planinarski savez u 1991. g.	46%
HPD "Bilo" Koprivnica u 1992. g.	82%

U ovom broju: Dr. Milivoj Kovačić iz Koprivnice

Predsjednik si HPD "Bilo" u Koprivnici, društva koje je po akcijama jedno od najjačih u Hrvatskoj i po broju članova u samom vrhu (dosad 860 članova). A u ravnoj Podravini! Jesi li ti planinarski čudotvorac?

Naše društvo svrstava se među najbolja u Hrvatskoj, ne samo po broju članova, nego i po tome što ima preko 700 mlađih, a i po drugim planinarskim aktivnostima. Do kraja lipnja održali smo 10 izleta, a od početka rujna do polovine listopada četiri skupna društvena izleta po obroncima Bilogore i Kalnika s preko 900 naših mlađih članova, učenika osnovnih škola s područja općine Koprivnica. Svi su oni prošli trasom Koprivničkog planinarskog puta. Da, u ravnoj Podravini HPD "Bilo" osnovano je prije 64 godine, a najuspješnije i neprekidno djeluje od konca 1973. g. do danas. Nisam nikakav čudotvorac, već odgojen u planinarskom duhu od rane mladosti, pa sam tako zavolio prirodu i planine. Za rad i djelovanje u društvu treba velika volja, entuzijazam, tolerancija, strpljivost, mnogo odricanja i slobodnog vremena.

Priča se da imaš pol stoljeća planinarskog staža. Ma je li to istina?

Nije, jer ga imam više. Od svoje sam pete godine života rastao i živio među koprivničkim planinarama. Započeo sam planinariti po obližnjim obroncima Bilogore i Kalnika, ali onda su me više nosili, osobito u povratku s izleta, nego što sam pješačio. Već kao učenik osnovne škole 1935. g. postao sam član HPD, podružnica "Bilo" u Koprivnici, i od tada mi s manjim prekidima teče planinarski staž.

Nisam siguran poznam li većeg planinarskog entuzijasta od tebe.

Po majci potječem iz planinarske obitelji Šafar, osim moje majke, aktivne planinarke, među prvim širiteljima i poklonicima planinarstva u ovom dijelu Podravine bili su moji ujaci Stanko i Ivo. Još da napomenem i to da je planinarska društvena prostorija skoro od osnutka društva do 1942. g. bila u kući mojeg djeda, gdje sam i odrastao. Možda odatle takav neprekidni entuzijazam za planinarstvo.

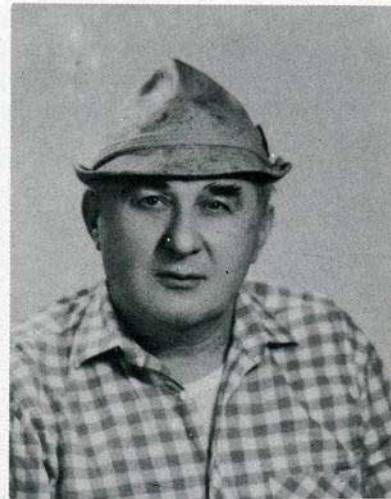
Sada standardno pitanje: koja ti je planina najljepša? Je li, na primjer, ljestvi Velebit ili tvoja Bilogora?

Prošao sam i upoznao gotovo sve veće planine bivše savezne države, dok u Hrvatskoj gotovo i nema planine kojom nisam propješačio, niti planinarske kuće koju nisam posjetio. Lijep je Olimp, privlačni su talijanski Dolomiti, divno je boraviti u švicarskim i austrijskim Alpama, ali meni je najljepši i neodoljiv naš prekrasni Velebit. Kada planinarim Velebitom, a prošao sam po svim njegovim dijelovima, nekim i po nekoliko puta, uvijek se iznova divim njegovim krajolicima, pronalazim nešto novo zanimljivo. On mi je po svojoj ljestvici, divljini, surovosti, visini i krajolicima uvijek privlačan. Zato sam i svoj 60.

rodendan proslavio na sjevernom Velebitu-Zavižanu. Poslije Velebita najljepši mi je naš bilogorsko-kalnički kraj, koji ima posebnu privlačnost, ljepotu i specifičnost. U njemu, mislim, nema predjela koji ne poznajem i nisam ga propješačio.

Nas smo dvojica srođni po naklonosti proučavanju planinarske povijesti. Već godinama sabiraš povjesnu građu. Zar nije vrijeme da ono što si prikupio konačno objaviš u knjizi?

Povodom 60. obljetnice društva 1988.g. trebala je izaći knjiga o povijesti planinarstva ovoga kraja, ali kako ja nisam nikada bio član vladajuće političke stranke, nisam bio u milosti ondašnjih vlastodržaca i nikad nije bilo novca za knjigu. Nadam se da će u tome uspjeti povodom 70. obljetnice društva 1998. godine.

U jednom intervjuu početkom godine pitao sam g. Tomislava Jagačića kako se kao planinar proveo u našoj dičnoj JNA. Manje pismeni čitatelji nisu shvatili da je ono "naša dična" ironija, pa su se ljutili na mene. Ipak se usuđujem i tebi postaviti isto pitanje.

Na ovo pitanje moram odgovoriti suprotno od g. Jagačića. Prvi moj susret s partizanskim vojskom, poslije prozvanom JNA, bio je u svibnju 1945. g. Potkraj 1944. mobiliziran sam kao učenik sedmog razreda realne gimnazije u hrvatsku vojsku i boravio u Zagrebu. Kako se moja vojna jedinica početkom svibnja 1945. povlačila prema zapadu, tako sam i ja s ostalima pješke krenuo iz Zagreba, pa došao do Bleiburga. Kako je tamo bilo i što se zbivalo, nije za ovaj razgovor. Srećom sam izvukao živu glavu, ali takvih danas nema više puno među živima. Ponovo sam morao pješačiti, ali ovaj puta u koloni na tzv. Križnom putu pod pratnjom partizanskih boraca. Bilo je to zapravo više bježanje nego hodanje, tjeranje, ubijanje, mučenje, umiranje od gladi i žedi. Ovakvo pješačenje i pod ovakvim okolnostima ne bih nikada nikome želio. Bilo pa prošlo. Imao sam onda 18 godina, planinarsku i vojnu kondiciju i životnu sreću.

Drugi puta imao sam prilike upoznati se s tzv. JNA za vrijeme služenja 18 mjeseci vojnog roka u disciplinskoj jedinici u koju sam bio upućen kao obični vojnik-automatičar, iako sam tada bio na četvrtoj godini medicinskog fakulteta. Bila je to kazna zbog služenja "banditske" vojske, kako mi je rako major KOS-a na prvom "informativnom razgovoru" po dolasku u Vladičin Han odnosno Surdulicu. Upravo zahvaljujući planinarskoj kondiciji (prije polaska u vojsku prošao sam pješke planine Hrvatskog zagorja, proplaninario Julijskim i Kamniškim Alpama, popeo se na Triglav), sve sam to mogao podnijeti i savladati sve fizičke napore koji u takvoj jednici nisu bili mali.

Sjećam se prije puno godina polemike na skupštini PSH. Delegati su se žalili da ne mogu naći novih pretplatnika za naš časopis, a ti si im tada dobacio rukavicu riječima: Skupit ću stotinu pretplatnika za mjesec dana. Skupio si ih 130.

Kada sam u lipnju 1975. postao predsjednik društva u Koprivnici bilo je oko 150 članova, ali sam već 1976. uspio sakupiti preko stotinu pretplatnika. Uvjerojatno sam se da se uz dobru volju i trud može u tome uspjeti, pa sam već 1977. taj broj povisio na 114, a u

1978 na 120 preplatnika, i to kako među članovima društva tako i u organizacijama u Koprivnici. Najveći broj od 130 preplatnika uspio sam prikupiti za 1979. godinu. Prema tvojoj tadašnjoj tvrdnji u NP, to je bio jedinstven pothvat među planinarima u ono vrijeme s obzirom na broj članova jednog društva i broj preplatnika.

Objasni mi još jedno koprivničko čudo. Kako si uspio ostati predsjednik društva 17 godina, čak i u vrijeme kad je stari jugokomunistički režim strogo odredio jednogodišnji mandat.

Za mene su uvijek ondašnji vlastodršci govorili: Neka samo radi u planinarstvu i društvu, iako nije povjerljiv (čitaj nije podoban, niti član SK). Dok ima uspjeha, neka radi, a ako bude trebalo, lako ćemo ga smijeniti. Medutim, sve je dobro uspjevalo bez moje "podobnosti", pa me nisu mogli smijeniti. U vrijeme kada je kod nas bio jednogodišnji mandat ili "rotacija rukovodilaca", u našem smo društvu to rješavali ovako: formalno je bio imenovan novi predsjednik, ali je on taj naziv prihvatio pod uvjetom da ja budem i dalje stvarni predsjednik i da sve radim kao i prije.

Tvoja je upornost postala legendarnom. Rekao si: "Ako drugi imaju planinarsku kuću, imat ćemo je i mi." I imali ste je. "Ako drugi imaju transverzalu, imat ćemo je i mi. I imate je. I tako dalje. Ali kada si počeo izdavati i planinarski časopis ("Planinar" odnosno "Bilogorski planinar"), mislilo se da će to biti prevelik zalogaj. Kad tamo, časopis redovito izlazi već 15 godina. Opet jedno čudo! Kako uspijevaš?

U PD "Ravna gora" u Varaždinu 1976. g. inž. Zlatko Smerke i publicist Tomislav Đurić pokrenuli su izdavanje planinarskog časopisa "Planinar". Broj jedan izlazi u veljači, dok broj dva ne bi izašao ni u listopadu da nisam prikupio novac putem reklama. Daljnje izlaženje preuzele je PD "Bilo". Urednik sam postao 1980. g. i na moj prijedlog časopis tada mijenja ime u "Bilogorski planinar" i pod tim imenom izlazi sve do sada. U početku nije mi bilo lako. Ne znam jesam li se više nagnjavio i naživciraо sa suradnicima, grafičarima, tiskarama ili prilikom skupljanja novca za reklamne oglase jer bez te financijske pomoći časopis ne bi mogao izlaziti. Prema tome, ako smo ustrajni, uporni i pomalo tvrdoglavci, ali s velikom ljubavlju za planinarstvo, možemo biti i dugogodišnji urednici planinarskih časopisa.

Poznata je tvoja misao vodilja "Na mladima svijet ostaje". Tvoje društvo, rekao bi Tin Ujević, staro je, a mlado (po broju mladih). Ima li u koprivničkoj općini ijedna škola u koju još tvoje društvo nije prodrlo?

Na skoro svim osnovnim školama (osim još na 2-3 male tzv. područne osnovne škole) osnovao sam planinarske sekcije, te održao niz predavanja uz dijapositive o planinarstvu, prevenstveno o razvitku planinarstva u ovom dijelu Podravine. Uspjeh nije izostao i tako sada imamo preko 700 mladih planinara učlanjenih u naše društvo.

I za kraj malo indiskretno pitanje (pazi da to ne pročita tvoja obitelj!). Imaš ženu i dvoje djece. Ne osjećaju li se oni prikraćenima time što već godinama "izgaraš" na planinarskom polju?

Kao odgovor evo ti ova fotografija. Vidiš, i moja kći Antonija i sin Krešimir su planinari, alpinistički pripravnici, a sin i aktivni planinarski vodič. Da nemam ustrajnu i dugogodišnju podršku i bodrenje moje cijele obitelji, ne bih mogao toliko i tako djelovati u društvu i planinarstvu. Osim što su u mojoj obitelji aktivni planinari, supruga obavlja i svu administraciju oko časopisa BP. Ukratko, mi smo planinarska obitelj, koja se uzajamno i puno žrtvuje za što uspješnije djelovanje i prosperitet koprivničkog planinarskog društva "Bilo".

Dr. Kovačić s mladim planinarima među kojima je njegova kći Antonija (lijevo dolje) i sin Krešimir (lijevo iza njega). Lijevo od Kovačića ing. Zlatko Smerke

Za sve to primio si i brojna priznanja. Koja su ti najdraža?

Uistinu sam primio brojna priznanja, npr. sva priznanja matičnog društva "Bilo", zatim mnogih planinarskih društava iz Slovenije, Bosne i Hercegovine i Hrvatske te republička priznanja Slovenije i Hrvatske. Najdraža mi je plaketa Planinarskog saveza Hrvatske jer je to jedno od najviših planinarskih priznanja u nas.

Razgovarao: Željko Poljak

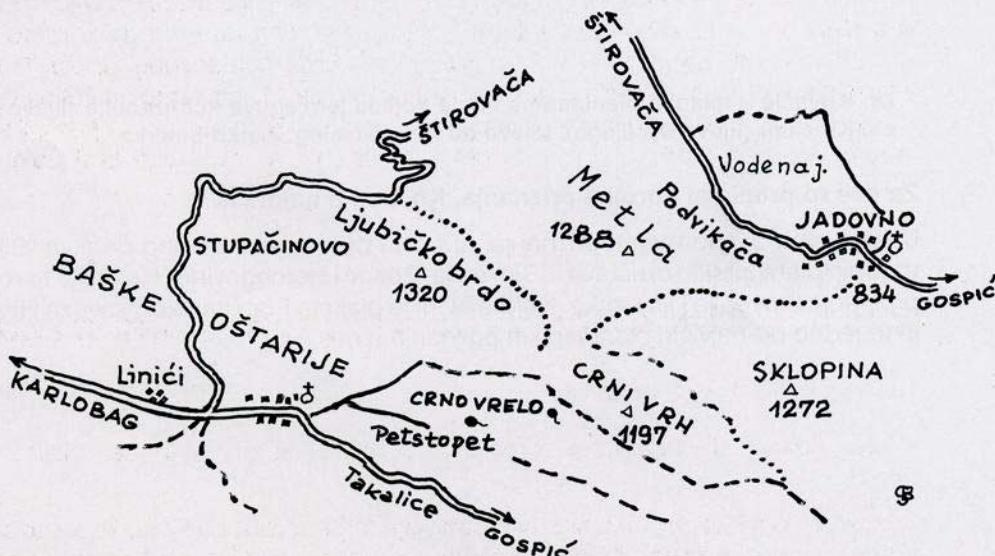
Novi užici na staroj stazi

ANA LEMIĆ, Gospic

Negdje zimus, poslije jednoga planinarskog sastanka koji se u nas održavaju svakog četvrtka, razgovarali smo o tome kamo na izlet u subotu i nedjelju. Između ostalog, prof. Benković je predložio da jednom kad se vrijeme prolješa i okopni snijeg krenemo iz Baških Oštarija preko Metle na Jadovno. Slušala sam ga prilično ravnodušno jer o tome nisam mnogo znala, a i činilo mi se nekako nezanimljivo. Međutim, sasvim slučajno sam pročitala članak dr. Luke Trgovčevića u HP iz 1933. godine o njegovim izletima iz Jadovnog preko Podvikače na Metlu. Sad kad se sjetim tih svojih sumnji, ljutim se na sebe, jer na Velebitu nema neutaktivnih predjela, već naprotiv.

Od tog razgovora prošlo je nekoliko mjeseci. Snijeg je okopnio i u zraku se osjećalo proljeće. Sjetili smo se razgovora o izletu na Metlu i odluka je pala: ide se u subotu 9. ožujka. Bilo nas je desetak, ali nas je na autobusni kolodvor ujutro došlo samo četvero: prof. Andrija, Ante, Saša iz 3.1 razreda i ja. Ostali su vjerovatno odustali zbog jakog juga i tmurna vremena tog jutra. Čak smo i mi u autobusu za Oštarije razgovarali o mogućnosti promjene našeg puta. Ali za divno čudo, na Oštarijama je vjetar bio slabiji i zato odlučujemo: preko Metle na Jadovno.

Prof. Andrija Benković je vodič. Hodati s njim bilo je pravo zadovoljstvo. Kao dobar poznavalac ovih dijelova Velebita objašnjavao nam je sve kuda smo prolazili i upozoravao na svaku pojedinost. Bez njega mnogo toga ne bismo primjetili jer bismo hodali samo stazom i prošli mimo mnogih prekrasnih pojedinosti. Krenuli smo iz Oštarija pored crkve Sv. Elizabete na sjeveroistok stazom PPV-a (Planinarskog puta "Velebno"), koja na tom dijelu ide šumskom cestom preko zaseoka Brkljačići pod Ljubičko brdo. Tu staza PPV-a skreće lijevo, a mi smo nastavili dalje cestom. Nakon dva kilometra puta nailazi se na Crni potok i idući dalje cestom uz potok stiže pod Filipov kuk (1055 m). To

je usamljena okomita stijena na krajnjem jugoistočnom dijelu Ljubičkog brda, koja u blagom luku uokviruje prekrasnu malu dolinu, mjesto idealno za odmor i kampiranje. U podnožju kuka opazili smo poveliku spilju. Stotinjak metara dalje skrenuli smo desno sa staze, gdje nam se ukazaše velike kamene gromade, a do uha dopre šum vode. Ustvari, došli smo na Crno vrelo, ponor Crnog potoka (960 m). Otvor ponora je prilično velik. Iznad njega je još jedan manji otvor, a oba su međusobno spojena. Ponor su ispitali članovi SO PD "Sutjeska" 1981. god. (NP br. 11-12/81). Odatle smo se ponovo vratili na cestu.

S desne nam strane ostaje Crni vrh (1195 m). Skrećemo lijevo na stazu, koja je nekad bila glavna veza između Oštarija s jedne strane i Jadovnog s druge strane Metle. Prilično je zarasla, ali se primjećuje. O važnosti i čestom korištenju te staze kao glavne "prometnice" između ta dva sela govori i priča što sam je nedavno čula. Naime, za vrijeme ljetnih poljskih radova gotovo bi se svi seljani Jadovnog našli na svojim njivama, te se dešavalo da se pogase vatre na ognjištima. I što sad? Treba odnekud donijeti vatre. Tako bi netko od Jadovičana "skoknuo" preko Metle na Oštarije po ugarak da potpali vatru. Kažu da im je to bilo zgodnije nego se spuštati u Trnovac. Danas su Jadovno, Trnovac i Oštarije povezani cestama s glavnom cestom Gospic - Karlobag, a staza pada u zaborav i zarasta u korov.

Idući tako dalje uzbrdo između Ljubičkog brda i Crnog vrha, stigli smo na prijevoj između Metle (1287 m) i Metlačkog Razvršja (1207 m). Staza dalje nastavlja prema Jadovnom. Na sam vrh Metle lako se dolazi po samom hrptu. Metla nas je ugodno iznenadila. S vrha se pruža prekrasan vidik na sve strane. Nakon fotografiranja za uspomenu, spuštamo se na drugu stranu kroz bukovu šumu i preko Podvikače pravo na Jadovno (820 m).

Razmišljam o onome što sam pročitala u Trgovčevićevom članku o etimologiji naziva Jadovno. Paroh iz Divosela, pokojni prota Joco Bogdanović, kao uvaženi sakupljač narodnog jezičnog blaga za Akademijin rječnik, tvrdio je da naziv potječe od riječi "jadno", sa čime se dr. Trgovčević nije slagao tvrdeći da taj gorski proplanak na kojem se smjestilo Jadovno ima u izobilju i šume i vode, a gdje Ličanima toga ima, ne može biti jada. Po Trgovčeviću, kao prirodnjaku, naziv Jadovno potječe od biljke jadić koje tu ima u izobilju. Ne znam što je točno. Znam samo to da smo ovim izletom bili svi oduševljeni. Ni umor, ni kiša koja nas je pratila od Jadovnog preko Trnovca do Trnovačkog Novosela, nisu umanjili oduševljenje. Tamo smo sačekali autobus i dogоворili se da Metlu učinimo dostupnijom i ostalim planinarima, to jest da se uskoro vratimo sa sjekiricom, bojom i kistom te označimo stazu. Metla zaslужuje da bude posjećenija.

Sanjarenje

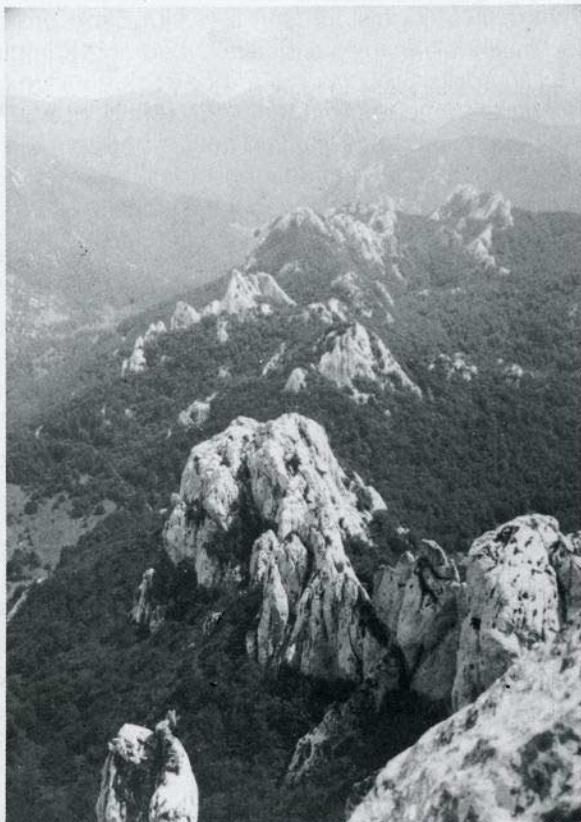
MIRA ŠINCEK, Varaždin

U srcu čuvam planinu jednu, slobodnu i dragu, i često vraćam se, mislim, na staze njene...

... nevidljivom Rukom u kamen skrućena pjena je oblaka u stijene bijele uzdignuta, u vrhove u nebo propeta. Zaštitničkom sjenom mekom nadvila se planina nad mir duliba,

Dabarski kukovi s Bačić kuka

Foto: M. Kemiveš

nad grane crne i šumeće. Sjaj kamen ko neotopljeni snjegovi, blista ko dvor stakleni, utopljeni posred mrkog zelenila hrasta, bukve, jasena i klekovine. Tu noćivaju vjetri četiriju strana, vile bijele i prozirne, ko jutarnja izmaglica lagane i tanke, tu nježnu pjesmu u kolo lelujavo svijaju.

Kud pogledaš sve je divlje i oporo i drago i nježno, prijeteće i surovo i blisko i privlačno: - medvjedi tragovi u isprevrtanom kamenju na putu, šušanj riđovke hitre šarenog tijela što u trenu izmigolji u pukotinu stijene iz koje, gle, tako nedužno miriše i podrhtava planinski karanfil il se zlatnim cvatom sunčanica zlati. Topli vjetar povija i mrsi čupave vlati trave, negaženih, nekošenih. Ljeto prezrelo vrijе, pršti čudesnim bojama, zamamnim sokovima, opojnim

mirisima - sve tu je pravo, slobodno, svoje.

Na vrhu gorostasnog Bačić-kuka pogled se u pticu pretvara i prostranstvima oblijče. Sunovrati se u mekoću davno opustjelih duliba, vršlja po žbunju, u raspuklne stijena zaviruje, ko orao se nad oblake podiže, visoko, najviše. Nadlijeće krunu sjajnih vrhova od Dabarskih kukova do Ljubičke grede i plutajući plavetnilom, ljestvom uljuljan, spram obzorja nestaje sve tamo gdje nebo kamen grli i upija, u svoje ga odijevajući boje. A zraka sunčeva mazi svileno ko pogled drag i dodir milujući. Plima radosti srce preplavljuje, izlijevajući se poput svjetla jutarnjeg nad vrhove planinske s kraja na kraj u beskraj.

Pod samim vrhom visoka i tanka stijena je, ko ruka u nebo ispružena. Je li tu da nas opomene ili svjet pokaže? Da nam kaže da i kad smo nebu nadohvat, tu gore, visoko iznad dosega običnih ljudi, da smo ljudi, obični, mali, ranjivi? Da nam putokaz bude, pokazujući smjer jedino ispravnih i vrijednih stremljenja?

O, kako volim Velebit! Koliko želim stazama onim opet proći! Ali kada, kada, moj Velebit? Jer zapališe ti domove i skloništa, opustošiše sela, u zgarišta pretvorivši drevna ognjišta, i vile su tvoje sad negdje u zbjegovima a sva mjesta draga trnje i drača obrasta, danju i noću stazama opasnost najgora vreba - čovjek zločinac, otimač. A ja u srcu čuvam mir tvojih zelenih duliba, tišinu surih vrhova i znam da si uvijek i za svagda planina naša lijepa, planina hrvatska.

Putopis iz Dolomita

ADRIAN HORVAT, Čakovec

Čitam najnoviji broj "Hrvatskog planinara". Čitam, a misli mi odlutaju do brojeva iz šezdesetih godina. Svi oni stoje iznad kauča na polici uz niz drugih knjiga o planinarenju i alpinizmu. Broj 9-10 iz 1962. Tada sam imao tek dvije godine, a Smerke, Gilić, Kulić, Kambič, Ribarović penju poznate smjerove u dolomitskim Cimama. Kako su samo bili zanimljivi ti stari brojevi! Grossglockner, led Fuscherkarkopfa, Marmolada.....

Nakon poteškoća s obližnjim kasarnama i malo fronte na bližnjem Pakracu, naši su Medimurci brzo zaboravili zvuke uzbuna i pucnjavu, Uz koliko-toliko normaliziranu situaciju, uspio sam sa suprugom Suzanom odlutati u Dolomite. Netko će sada pitati: jesu li to vremena za lutanje po stranim planinama? Sjećam se pročitanih misli Nejca Zaplotnika: "Tko traži cilj, stat će prazan kad ga dosegne, a onaj koji nađe put uvijek će cilj nositi u sebi...put, koji te ne odvede nikud drugdje već samo na novi put." To je taj inat, ta veza sa stijenom, kamenom i planinom, a svaki je uspjeh kao gorivo koje te tjera dalje, ponovo. Volio sam i još uvijek volim čitati doživljaje drugih, iskusnijih, onih "pravih" alpinista. Kada nismo u planini, stijeni, može nam i čitanje dobrog teksta, na kauču, dočarati i približiti nešto što je u tim trenucima daleko od nas. Želja mi je da kratkom pričom o svom prvom posjetu Dolomitima upoznam prijatelje širom Hrvatske s tim divnim stijenama i vrhovima, te da i netko od njih, u mislima, zajedno sa mnom proputuje iste staze.

Priprema je bila kratka. Pokupovali smo konzerve za pet dana, nagurali u auto šator, podmetače, naprtnjače, cepine, dereze i ostalu željezariju, te krenuli.

Cortina. Mjesec je kolovoz i Talijani imaju godišnje odmore. Sve skupa je nalik velikoj konzervi sardina. Kroz gust promet jedva se probijamo do jezera Missurine. Jutro je i sunce obasjava vrhove Sorapisa, a kroz oblake se pojavljuju Tri Cime. Pošto su nas na naplatnoj rampi olakšali za prilično lira, uspinjemo se autom prema rif. Auronzo (rifugio, tal. sklonište). Borove šumice, klekovina, livade, strmi travnjaci, sipari i ... gdje smo to sada? Proštenje, hodočašće ili nešto gdje više nema mjesta? A mi smo došli nenajavljeni. Sva parkirališta prepuna, a na siparu pod Cimama ljudi je više nego kamenja. A ja sam mislio da su samo na Triglavu gužve.

Gdje smo, tu smo. Obuvamo gojzerice, u naprtnjače trpamo što mislimo da će nam trebati. Pitam Suzanu kako da se ubacimo u kolonu koja od parkirališta ide prema rif. Lavaredo. Krećemo. U koloni pazim da ne stanem na pete onome ispred sebe, a htjeli bismo brže. Gledam gore, u smjerove Piccole, i opažam nekoliko penjačkih naveza. Pokazujem ih Suzani. Ostali iz kolone gledaju kuda ja to pokazujem, neki stojeći, a drugi i dalje hodaju i gledaju gore. Nastaje zbrka i zastoj te sam tako konačno prorijedio kolonu.

Pred nama je sedlo. Vjetar. Gledamo ljude kao gomilu mravi koji podno stijena Paterna idu stazom prema Dreizinnen Hütte (Hütte, njem. sklonište). Nas dvoje skrećemo udesno, po grebenu, preko Paterna. Oduvijek smo radije isli po osiguranim penjačkim putevima, ako je bilo izbora. No i tu je pomalo gužva. Skupina pred nama je zastala na malo težem mjestu i sada cijela kolona čeka. Suzana veli: "Nemoj se gurati, nije pristojno, a i vidiš da nema mjesta." Malo čekamo, a onda oboje, uz "Excuse me", zaobilazimo na sve moguće načine. Desno, pa iznad njih na policu, po njoj pred njih, pa na stazu. Tako,

sad smo prvi i slobodno nastavljamo dalje. Pri silasku srećemo ljudi sa svjetiljkama na penjačkim kacigama. Mislim u sebi: šminkeri, sve na sebe povješaju, a noge im drhte čim nešto zapne. Što će im uopće svjetiljke?

Spuštamo se dalje i prolazimo kroz rov, Galeriju. Odmah desno je nova rupa za izlaz. Gledam kroz otvor nalijevo. Ništa. Nema klinova ni staze ni desno, ni gore, ni dolje. Znači, ovo nije izlaz. Suzana otkriva u dubini dvorane nekakav tunel. Ali tamo je mrak i ništa se ne vidi. Pitamo neke Talijane kuda dalje vodi put. Odgovor je naizgled jednostavan: po onoj galeriji u dubini dvorane ima oko desetak minuta do izlaza.

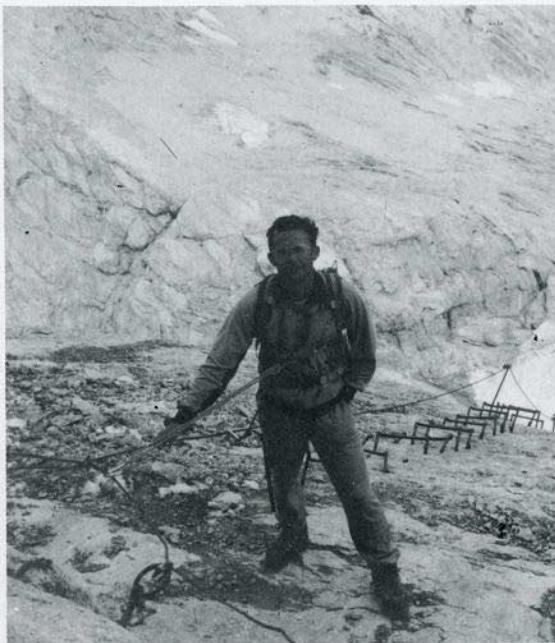
Prolazio sam kroz okna, uske kamine, gurao naprtnjaču pred sobom, visio nad više stotina metara, ali nikad se nisam spuštao niz stijenu po tunelu. Gdje smo, tu smo. Tražim bateriju po naprtnjači. Već sam sve istresao, a baterije nema. Godinama je držim u gornjem džepu naprtnjače, a sad kad je trebam na stazi, nema je. Ostala u autu, džepu šatora? Srećom, dolazi skupina Čeha koji idu istim putem. Imaju dvije baterije, nisu šminkeri i dopuštaju nam da idemo s njima. Ubacujemo se u mrak nepoznatog. Deset ljudi, dvije baterije. Nije baš optimalno, pa već na početku udarim glavom o niski strop. Kako na golom kamenu ne raste trava, tako se ni pamet ne da nabrat. Sada gledam gore u strop, a noge mi po vlažnoj stijeni sklizne i srušim Čeha ispred sebe. Čujem nekoliko usporedbi s Danteovim paklom na češkom, još nekoliko udaraca glavom ispred sebe i zaključujemo kako su Talijani u prosjeku niži od nas. Konačno svjetlost dana. Ali ne zadugo. Opet nova galerija, pa još nekoliko kraćih galerija i konačno stižemo do Dreizinnenhüte.

Na proplanku iznad Cortine, pod Tofanama, u mraku postavljamo šator. Pokušavamo spavati. Tek što smo se uvukli u vreće, dobivamo posjet. Jedan je auto tik pred našim šatorom. Skaćem iz vreće, izlazim iz šatora, a auto odlazi. Hvata nas pomalo strah. Nakon toga slijedi jedan BMW s dečkom i curom, zatim par na motorkotaču, iz neba pao Fićo, ponovo motorkotač i - onda nam je sve postalo jasno: postavili smo šator na mjestu kamo noću dolaze parovi iz Cortine.

Oko deset sati ležimo na travi pored rif. Pomedes i gledamo dalekozorom feratu "Punta Ana" (ferrata, tal. žičara). "Tu bumo jen drugoga za rit gor rivali", obostrani je zaključak. Petljam s pojasevima, vežemo se, svaki ima kraj s dva karabinera. Tu i tamo stvarno gledamo jedno drugom u potplate, a na pola puta skrećemo po ferr. Oliveri do rif. Ra Vales. Razlozi su višestruki. Već dva sata hodamo u oblaku, vuče vjetar, nemamo previše kondicije, a još danas želimo biti na prijevoju Selli. Od škrbine Focela Ra Vales skraćujemo gojzericama vijek trajanja "skijanjem" po siparu.

Naredno jutro parkiramo kraj ceste pod prijevojem Sella, na plameniku kuhamo jutarnju kavicu i doručkujemo. Dalekozorom gledamo u stijenama naveze penjače. Oni lijevo penju lakše smjerove, ovi pred nama rade dugu prečicu udesno, desne skupine penju brid centralnog stupa, a one krajnje desno prelaze između stropova. Četrdesetak penjača pred nama u jednoj jedinoj stijeni!

Četvrti dan. Prespavali smo pod jezerom Fedaia. Kišilo je i grmilo. Šator nije promočio. Ujutro je zapuhao sjeverni vjetar tako da je šator prilikom pakiranja bio već skoro suh. Na donjoj stanici žičare čekamo kada će proraditi te nam prikratiti dva sata uspinjanja do ledenjaka. Jako je hladno. Žičara je u stvari korpa u kojoj dvije osobe s naprtnjačama ne mogu baš imati punu slobodu pokreta. Kako se uspinjemo, tako se između skupina Sasso Lungo i Sella sve više otkrivaju ledeni vrhovi skupina Ötztalskih i Stubajskih Alpa.

Suzana se odlučila da me pričeka kod kuće Ghiacciae, a moja je namjera vrh Marmolade. Dan prije sreli smo kod jezera naše iz Rijeke. Upozorili su nas da je na direktnom usponu preko ledenjaka sto metara stijene III-IV stupnja. Kako sam posve sam, odlučujem se za ferr. della Marmolada, dakle zaobilazni put u škrbinu između desnog susjeda Gran Vernela i Marmolade, pa po grebenu na vrh. Krećem odjeven u dvije trenirke. Kod prelaska na prvi ledenjak pod Vernelom skinem gornju trenirku. Sustiže me mlad Nijemac Frank. Obojica navlačimo dereze i tučemo po tvrdom ledu gore. Na karti je staza, smjer, ucrtana s lijeve strane, a nas su pukotine stisnute uz desnu stijenu. Penjemo se do škrbine i - odjednom nam se otvara pogled prema jugu.

Dolje je rif. Contrin. Vrh Sasso Vernale u oblaku. Put vodi po grebenu. Kopčamo se sa dva karabinera za sajle. Sajle nove, svaki klin na svojem mjestu.

Prvi put u životu prelazim 3000 metara. Predivan osjećaj. Podsjeća me na dan kada sam s derezama i cepinom u magli pronašao vrh Jalovca. To su trenuci kada imaš predivnu zbrku u glavi, ostaneš bez riječi, a suze nisu sramota. Na visini preko 3100 metara novo iznenadenje: utiremo prvi gaz po novo napadalom snijegu. Dok nam je kiša u noći močila šator, ovdje gore je padao snijeg. Datum je 15. kolovoza. Slikamo se s križom na vrhu, odlazimo u mali aluminijski bife po štambilj. Uskoro će podne. Treba dolje. Htio bih direktno preko ledenjaka, ali me brine onih sto metara stijene III-IV. Radimo inventuru: pojasevi, uže, šest karabinera, četiri zamke - moralo bi biti dosta. Spuštamo se po snježnom grebenu do stijene. Ono što vidimo nije bilo ni II-III, a ja sam već video u mislima kako se vrtimo u zraku. Silazimo istovremeno, držeći uže namotano u rukama. Slijedi super-šetnja po ledenjaku koja se može opisati ovako. Prvo propadamo do koljena u meki debeli snijeg. Stvaraju se "skije" pod šiljcima dereza, te ih treba stalno tući cepinom da mokar snijeg ispadne. Zatim tvrdi firn, u koji šiljci dereza izvrsno sjedaju. Zaobilazimo pukotine, neke su duboke i do dvadesetak metara. Na kraju hodamo po skoro vodenom ledu, preko kojeg se cijedi niz potočića. Ne mogu odoljeti, pa cepinom iskopam jamicu iz koje pijemo vodu.

Dva su sata popodne, a u domovima turisti. Koliko ih je samo! Dovukli su gore žičarom čak i svoje pse. Suzana mi dolazi ususret sva prozebla. Veli, do dvanaest je bilo nemoguće hladno. Može biti, ali s mene je u to vrijeme tekao vruć znoj, a svakih sam dvadesetak koraka morao stati i hvatati zrak. Ni malo ne želimo ostati u toj turističkoj gužvi. Stajemo u svoju korpu žičare i spuštamo se do auta.

Zadovoljan sam. Obišli smo Dolomite, bio sam na vrhu Marmolade, prešao visinu 3000 metara. Sljedeće godine? Sad, kad ovo pišem, proučavam turu od Sonnblicka do Hochalmspitze. Možda!

Bijela smrt ili Doktor neće u raj

Zapis planinarskog autsidera

MARTIN SUŠAC, Zagreb

Nakon izlaska iz toplog tramvaja drhtao sam od nenadane hladnoće čekajući gospodina Josipa i ostale na autobusnoj stanici u Dubravi. Bio je još mrak i tek se naslućivalo svitanje jednoga pravog zimskog dana sa snijegom na gradskim travnjacima. Polako smo se skupljali nekako šutke u polutmini gradskog osvjetljenja i na kraju krenuli autobusom točno u osam. Već je bilo sasvim svanulo kad smo nas šestero (pet muškaraca i naša draga sestra Ana) skrenuli s ceste i počeli se penjati po jedva probijenoj prtini pored ogoljelih voćaka i usamljenih vikendica sve više i po sve dubljem, ponegdje još netaknutom snijegu. Čudno je kako u snježnoj bjelini sve djeluje nekako usamljeno, pomislih žureći u tišini za kolonom s Doktorom na čelu. On je znao imena svih okolnih brda i naselja u bijelim dolinama već negdje duboko ispod nas.

Onda smo zašli u šumu, a široki šumski put bio je dobro utaban i bilo je ugodno hodati po tvrdom škripavom snijegu u tišini ispod grana bogato pokrivenih snijegom. A ni strmina nije naročita, baš lijep izlet, poveselih se, ali bolje bi bilo da nisam, jer je Doktor najednom skrenuo s puta i počeo se penjati uz đavolski strmo brdo prvi probijajući prtinu kroz još netaknut snijeg. Kao i ostali pošao sam za njim, naravno. Ali sam odmah zaostao penjući se korak po korak i, sav zasoplen u prigušenom očaju, gledao kako ostali sve dalje odmiču uz nemoguću strminu, sve dok se nisu izgubili u bijeloj visini.

Krajnjim sam naporom koračao po njihovom tragu sumnjujući posve ozbiljno da će ikad stići do vrha; a ni sjesti nigdje nisam mogao ni smio jer bih se odmah skotrljao niz strminu. Pri tom bih se, pomislih, sigurno uvaljao u snijeg i negdje dolje u dubinu stigao kao velika snježna lopta; nitko ne bi ni slutio da sam to ja. Moram, dakle, bezuvjetno ostati na nogama, s grozom zaključih, ali sam ipak i dalje nekako koračao, sve dok nisam nazreo obrise vrha i sivo nebo iznad njega. Nije to više bilo baš jako visoko ali činilo mi se nedostižnim, potpuno iznad mojih snaga.

Onda sam iznenada čuo nekakvo šuštanje iza seba. Bio je to gospodin Josip. Nosio je velik fotoaparat i takorekuć bazbrižno švrljao po strmini s velikim bijelim štapom, tražeći valjda neku vedutu ili predmet za slikanje. Hodao je tako lako kao da lebdi poput nekog andela. A i njegovo lice, s vječnim nevinim smiješkom, izgledalo je kao jedno od lica onih andela isklesanih sa savršeno pravilnim crtama i diskretnim smiješkom na portalima i oltarima primorskih katedrala. To sam, istina, već odavno primjetio, ali sad mi se zaista učinio kao andeo spasitelj.

Njegov smiješak sad je bio brižno samilostiv kad mi je ponudio štap i preuzeo moju jaknu. "Pomoći će vam" - rekao je. I pomogao je; itekako! Pokorio sam se, dakle, promrmljavši neku sitnu psovku da barem malo sačuvam dostojanstvo ("Odavno se nisam penjao, do sto đavola", što je uostalom bila istina) i odupirući se na štap s obje ruke nekako sam prešao onih desetak metara do vrha, neprestano sopćući i propadajući sve dublje u snijeg. Kad smo zatim prešli brijeđ i sišli opet na neki put, na

moje sumnjičavo pitanje gospodin Josip je rekao da je to onaj isti put s kojeg smo skrenuli i koji zaobilazi ovo brdo i, naravno, izbjegava ovu strminu. "Znači, ustvari smo se bez veze penjali; onako iz vica?" - upitao sam opet. On se na to vedro nasmiješio i okljevajući to potvrdio, te opet nekud u šumu odlutao sa svojim aparatom i štapom. "A tako!" - skoro sam viknuo. I naljutio bih se sigurno da se odmah ne sjetih da se Doktor zapravo igra i da je njegovo planinarenje čak neka vrsta umjetnosti. Već na početku, kad smo ga izabrali za vodiča, zagonetno je rekao da ćemo nagrabusiti (on je upotrijebio narodskiji izraz), te to još više učvrsti tu moju sumnju. Grešan je, bezuvjetno je grešan, moradoh na kraju zaključiti. I u raj neće doći zasigurno, u čistilište u najboljem slučaju, i to na duže vrijeme. Što duže vrijeme, dovraga, - rekoh na glas, prebacujući jaknu na drugo rame i stenući od naglog bola u ruci što sam je uganuo odupirući se na onaj Josipov štap.

Uto stigh na čistinu Gorščice, a sveprisutni gospodin Josip već je malo dalje razgledao teren za svoje slikanje u svjetlo-sivoj magli, ne baš dalekih snježnih vidika, obasjanih nevidljivim podnevnim suncem. Taj ugodaj intenzivne blijedo-zamagljene svjetlosti na ovoj, reklo bi se bezgrešnoj snježnoj čistini, najednom me zadivi i ja zanesen mahnui gospodinu Josipu, a on mi rukom pokaza na četvrtastu kućicu sličnu vagonu na točkovima. Stajala je na mjestu nekadašnje lugarnice što je, kažu, izgorjela.

Unutra su već sjedili Doktor i ostali, a domaćin je ložio vatru u peći. Vruće kuhano vino koje su mi ponudili bilo je kao nektar pa sam malo pretjerao u "cugu" i odmah nešto slagao kao ispriku, a oni su se smijali i još me nukali. Domaćin je ispričao kako je jučer klapo dvije svinje i da ima, ako želimo, svježih zagorskih krvavica. Ja sam bio oduševljen, a i Doktor je bio na mojoj strani; ali ostali su bili odlučni da svakako moramo na "Lipu" jer da nas тамо čekaju neki od naših. Dva sata hoda, što je to? - rekli su. Gospode, smiluj se, još ako je uzbrdo - jauknuh u sebi, ali šutio sam. I tako krenusmo na "Lipu".

Put je bio uglavnom bez uspona ispod grana okićenih snijegom koje su se nadvijale nad sam put i bile nadohvat ruke. To su neki iskoristili i obijesno potezali grane tako da se snijeg trusio na ostale. Onda su svi sudjelovali u toj igri u smijehu i veselom naganjanju. Bilo je nekako začarano kao iz onih bajkovitih crtića, pomislili hodajući zadnji izvan dohvata njihove igre, koja je ubrzo prestala. Ja sam i ovaj put malo zaostajao ali nikad toliko da ostale ne bih čuo. Hladnoća je bila oko ništice, bez daška vjetra.

I tako, u toj bjelini, hodajući s užitkom bez žurbe sjetih se pripovjetke o bijeloj smrti Lava Nikolajevića Tolstoja ("Sluga i njegov gospodar" ili tako nekako). Izgubljeni u snježnoj olui i zameteni u snijegu gospodar grof, njegov stari sluga i konj, stisnuti jedan uz drugog u hladnoći ruske stepa, čekali su da oluja prođe. Gospodar grof, koji je vozeći se u sanjkama do malo prije kovao različite planove za budućnost, sad je ovako stisnut uz svoga slугu najednom spoznao kako je sve to beskrajno ništavno; i obuzet nekom sveprastajućom dobrotom on je toga svog zaspalog slугu pokrio svojom bundom i onda i sam zaspao u osjećanju sreće i potpune blažene opuštenosti. Kad se sluga ujutro probudio i izvukao ispod snijega ustanovio je da su njegov gospodar i konj smrznuti. Gospodar je ležao ukočen, s blaženim osmijehom na licu. Umro je od bijele smrti, a sluga je neizmjerno žalio što on nije umro umjesto gospodara i iskreno želio što prije umrijeti da onako star ne bude na teret svoje obitelji. Bože, kakve su to bile zime i kakvi blagoslovjeni ljudi, s udivljenjem sam razmišljao. A i bijela smrt, pa što? Čovjek sav sretan jednostavno zaspie. Eh, ni takvih zima ni takvih ljudi više nema u ovo vražje atomsko vrijeme neprestane žurbe, uzdahnuh s nekim žalom. Možda jedino ovdje u planini, u ovoj bijeloj tišini.

Moje društvo, međutim, sve više se udaljavalo - valjda zbog moga usporenijeg hoda - i meni ih najednom bi iskreno žao jer se ni ovdje u planini nisu oslobođili svoje natjecateljske žurbe i ni pojma nemaju o ljepoti zaustavljenog trenutka uživanja u besciljnom opuštanju. I sigurno je u tom času moje lice krasio smiješak onoga umornog zadovoljstva, kad se odnekud neočekivano ispred mene pojавio Doktor sa svojim dugačkim bijelim štapom.

Začudo, nisam se nimalo iznenadio niti izmijenio svoje držanje dok me je on nekako stručno znalački zagledao vrlo ozbiljnog lica. Onda me upitao znam li ja što je to bijela smrt. Baš lijepa smrt, potvrdio sam vjerojatno uz još opušteniji smiješak, nadahnut tolstojevskom dobrotom sveopćeg praštanja i neprotivljenja zlu. Zatim mi je, opet veoma ozbiljan, tumačio kako je to vrlo opasno, čovjeku se najprije strašno spava i tako - jednostavno prevari čovjeka. A kako ja nisam gotovo nimalo reagirao, Doktor me još pažljivije i nekako zabrinuto osmotri te mi na koncu priđe iza leđa i malo me gurne štapom, kao tobože šali se. Ali ja se naglo dosjetih da on možda misli da sam pao u nekaku opasnu letargiju. I u hipu se prisjetih kako doktori šamarima, čuškama i inim udarcima bude pacijente iz tog stanja, te se također u istom hipu pribojah da će i Doktor sličnu terapiju sada primijeniti na meni, i to sredstvom koje mu je pri ruci, to jest da će me odalamiti preko leđa tom svojom ne baš tankom štапinom. Jer, u nastojanju da čovjeka svakako spasi, doktor mora, i po Hipokratovoj zakletvi, primijeniti u tom času najprikladnije sredstvo. A sad mu je očigledno ta njegova takorekuć toljaga najprikladnije. I u strahu da me ne mazne i tako izvrši svoju humanu dužnost ja sunuh naprijed kao podboden, zaboravivši smjesta svoju maloprijašnju tolstojevštinu. I kad sam bio dovoljno udaljen, siguran da me više ne može dohvatići svojom batinom, okrenuh se i ugledah Doktora kako se srdačno smije. Nasmijao sam se i ja i rastumačih mu kako kod nas u Bosni nije običaj da se žurimo i da će ja njih već stići po njihovom tragu u snijegu, nek se ne brinu.

"E, ne može da se ne brinemo" - Doktor je bio odlučan, te mu čvrsto obećah da će požuriti. I dok je odmicao po snježnom putu sličnom aleji s drvoredom bijelih stabala, sinu mi misao da je on, Doktor, u stvari postavio gospodina Josipa za mog andela čuvara, onako diskretno pod izgovorom slikanja, da ne bi povrijedio moju planinarsku taštinu (silne mi taštine!). To otkriće me istinski dirnu i ja požurih za njima, pomirljivo konstatirajući u sebi da su svi planinari ipak više manje sveci; i Doktor svakako. A što se tiče čistilišta, svejedno sam čvrsto ostao kod mišljenja da bi se Doktor ipak trebao tamo peći barem jednu godinu; mislim, pravde radi.

U to preda mnom iskršnu planinarski dom na Lipi, sav u snijegu.

Riječ "kras" ponovno u upotrebi

VLADO BOŽIĆ, Zagreb

Uvođenjem u promet ovog ljeta novog vlaka Hrvatskih željeznica na relaciji Zagreb - Venecija, nazvanog KRAS, ponovno je u Hrvatskoj riječ *kras* ušla u svakodnevnu upotrebu. No njezinom oživljavanju pridonio je i upravo izašli *Razlikovni rječnik srpskog i hrvatskog jezika* Vladimira Brodnjaka.

Ta stoljetna hrvatska riječ 26. veljače 1957. god. odlukom JAZU izbačena je iz stručne literature u Hrvatskoj a time i iz narodnog govora i književnog jezika. Tog je dana, naime, jezikoslovac Pavle Rogić u prostorijama JAZU održao predavanje o nazivima *kras* i *krš* (Rogić, 1956/57), kojega je zaključak bio da se u Hrvatskoj umjesto riječi *kras* (osim toponima) ubuduće mora upotrebljavati riječ *krš*. Kako su prisutni članovi JAZU to prihvatili, sudbina *krasa* bila je odlučena. Tom odlukom trebalo je ovu stoljetnu hrvatsku riječ zatrhi.

Osnovni razlog izbacivanja riječi *kras* iz upotrebe u Hrvatskoj bio je, po mišljenju autora, ali i mnogih prisutnih ovom predavanju, taj što je ona i slovenskog a ne samo hrvatskog porijekla. Danas, međutim, u svim udžbenicima, knjigama i raspravama piše da je slovenskog porijekla, da potječe od slovenske pokrajine Matični kras (područje između Postojne i Trsta), ali se ne spominje da je to i hrvatska riječ.

Tipičan ljuti krš u kraskom području (na Premužićevoj stazi u Velebitu)

Foto: V. Božić

Toj su se odluci JAZU usprotivili akademik Branimir i Marijana Gušić i problem 1960. g. obradili vrlo opširno i stručno, dokazavši nelogičnost odluke JAZU. Njihovim argumentima nije se do sada suprotstavio nitko. JAZU je, izgleda, objavljinjem njihovog rada u svojoj publikaciji *Krš Jugoslavije* našla kompromis između svoje ranije odluke i nepobitnih dokumenata bračnog para Gušić. Ipak, JAZU (sada HAZU) do danas nije javno poništila svoju odluku iz 1957. god.

Od tada su svi profesionalni znanstvenici i stručni radnici, kao i znanstvene i stručne institucije u Hrvatskoj počele primjenjivati riječ *krš* umjesto riječi *kras*. Shodno toj odluci i dr. Josip Roglić u svom djelu *Prilog hrvatskoj krškoj terminologiji*, objavljenoj u *Kršu Jugoslavije* 1974. izraz *kras* nije ni spomenuo, kao da uopće ne postoji u hrvatskom jeziku.

U prilog oživljavanja *krasa* u Hrvatskoj ustao je riječki profesor dr. Ratimir Kalmeta 1985. člankom u *Šumarskom listu* koji je nažalost ostao nezapažen. Članak sličnog sadržaja objavio je i u časopisu *Priroda* 1990., a taj je ipak naišao na odjek. Na njega se žestoko okomio dr. Srećko Božičević (1990. i 1991.) člancima u kojima je nabrojio pojedince i institucije koje su se od 1957. pridržavale odluke JAZU. On je spomenuo i međunarodni rječnik ekvivalentnih izraza za riječ *karst* (FAO - UNESCO 1982). U njemu, međutim, stoji da se kao ekvivalent riječi *karst* na južnoslavenskim jezicima koriste riječi *krš*, *kras* i *karst*. Za izraz *karst* u prijevodu stoji: "... *karst* je riječ njemačkog porijekla dobivena transkripcijom iz narodne riječi *kras* s dinarskih klasičnih područja *krasa* u Sloveniji i djelomično u Hrvatskoj..." Dakle, u ovom se rječniku priznaje da je riječ *kras* narodna riječ i u Hrvatskoj, i da je riječ *kras* u svijet došla i iz Hrvatske, a ne samo iz Slovenije kako se to do sada stalno govorilo i pisalo.

Kras bez krša, također na Velebitu (pogled sa Šatorine na Štirovaču).

Foto: V. Božić

O tome su Gušići mnogo pisali. U pisanim dokumentima riječ *kras* pojavljuje se već u XIII. stoljeću (u listinama s otoka Krka još iz 1230. i 1292.), pa kroz stoljeća sve do famozne 1957. godine. U Istri, Hrvatskom primorju, Gorskem kotaru i Lici moguće je i danas naći mnoštvo toponima riječi *kras* za sela, gradiće, brda i potoke, kao npr. Kras na utoku Dragonje u more, Kras zapadno od Pazina, Kras kod Rače blizu Pule, Velika i Mala Kraska na jugu Učke, Krasica kod Buja, Krasica kod Bakra, Kras i Krasina na Krku, Krasnica kod Novog Vinodolskog, Krasno ispod Velebita, Krasanska duliba i Lipovac *kras* na Velebitu, desni pritok Kupe Krašičevica itd. Ima i osobnih imena s korijenom riječi *kras*, npr. Krasin Gržinić (1935 -1992), porijeklom iz Klane kod Rijeke, bivši član SO PD "Željezničar" u Zagrebu.

Prema tome, područje na kojem je hrvatska riječ *kras* domaća riječ mnogo je puta veće od područja Matičnog *krasa* u Sloveniji, a karakteristike tih područja su potpuno iste. Svi pisci do početka 20. st. pisali su o *krasu*, a onda na poticaj zagrebačkog geologa Dragutina Gorjanovića-Krambergera, neki su od njih, priklonivši se njemu, počeli pisati o *kršu*. Akademik Gušić je napisao da Gorjanović-Kramberger zbog porijekla i odgoja nije dovoljno poznavao hrvatski jezik. Tako je u prvoj polovici ovog st. dio pisaca pisao o *krasu*, a dio o *kršu*. Naravno, nakon 1957. svi su službeno morali pisati o *kršu*. Međutim, lako je ustanoviti da se ni tada svi nisu pridržavali odluke JAZU, tj. ni pisci (stručnjaci, znanstvenici) niti lektori. Zgodan primjer za to je ponašanje planinarskog pisca i urednika brojnih planinarskih publikacija prof. dr. Željka Poljaka, koji u vlastitim tekstovima, kao autor, dobro razlikuje *kras* od *krša* što je i obrazložio (1986), dok kao urednik i lektor dopušta da u tekstu stoji onako kako je pojedini autor napisao.

Da ne bi bilo zabune, i riječ *krš* je hrvatska riječ, udomaćena u Hrvatskoj već odavno i u višestoljetnoj je upotrebi, ali s drugim značenjem nego *kras*.

U UNESCO-vom rječniku u prijevodu stoji: "...Izraz *karst* objedinjuje specifične morfološke i hidrološke osobine topivih (najviše karbonatnih) stijena. Morfološke osobine uključuju škrape, vrtače, jame, ponore, uvale, polja, špilje, kaverne itd. Hidrološke osobine uključuju bazene bez odvodnje, podzemne rijeke, estavele, vokliška vrela, vruļje, više ili manje prepoznatljive podzemne tokove, podzemna razvoda i nesklad površine. Podrazumjeva se da je *karst* rezultat prirodnih procesa u i na zemljinoj kori uzrokovani otapanjem i izlučivanjem vapnenca, dolomita, gipsa, halita i drugih topivih stijena.." Tom izrazu *karst* odgovara hrvatska riječ *kras*.

Riječ *krš* u narodnom govoru uvijek je označavala, a i sada označuje kamenu golet, kameniti teren bez raslinja. Kombinacijom riječi *kras* i *krš* može se u hrvatskom književnom govoru govoriti o *kršu* na *krasu*, tj. o kamenim goletima na vapnenjačkim (karbonatnim) područjima, kakvih ima u Hrvatskoj, ali i o *kršu* na nekarbonatnim područjima, kakvih ima npr. u Prokletijama (si. dio građen je od škriljevaca paleozojske starosti vulkanogenog porijekla, a pojedini predjeli imaju nazive: Crveni krš, Ridski krš, Crni krš itd.).

Zahvaljujući *Razlikovnom rječniku srpskog i hrvatskog jezika* riječ *kras* može se opet koristiti u narodnom govoru i hrvatskom književnom jeziku, jer na str. 216 stoji: karst - krš, kras; karstni - kraški; karstolog - stručnjak za krš ili kras; a na str. 241. krš - krhotine, otpad, razbijeno staklo, drv. kameniti kraj. Ovim Rječnikom, dakle, točno je određeno koji je izraz hrvatski, a koji strani.

Prema tome, dragi planinari i speleolozi, od sada možemo opet govoriti i pisati i o *krasu* i o *kršu*, o krševitim i pošumljenim kraškim planinama, o svim kraškim osobinama naših

lijepih hrvatskih predjela, jer nam to omogućuje naš donedavna zapostavljeni materinji hrvatski jezik.

LITERATURA

- Rogić Pavle, 1957-1966. Kras (Kraš) - krš - Karst, Jezik, Zagreb, sv. 4, str.97-103
Gušić Branimir i Marijana, 1960: Kras ili krš, Krš Jugoslavije, Zagreb, sv.2, str 2-20
FAO-UNESCO, 1972: Glossary and multilingual equivalents of karst term Paris, Nr.103
Kalmeta Ratimir, 1985: Nazivi krš i kras u hrvatskoj znanosti, Šumarski list, Zagreb, br. 9-10, str. 411-418
Poljak Željko, 1986: Krš i kras, Planine Hrvatske, PSH, Zagreb, III. izdanje, str. 472
Kalmeta Ratimir, 1990: O nazivima "kras" i "krš", Priroda, Zagreb, br.4-5, str. 46-47
Božičević Srećko, 1990: "Jezikoslovstvo" i stručna terminologija, Ekološki glasnik, Zagreb, br. 5-6, str. 42-45
Božičević Srećko 1991: Još o nazivu "krš", Priroda, Zagreb, br. 8, str 40-41
Brodnjak Vladimir, 1992: Razlikovni rječnik srpskog i hrvatskog jezika, Zagreb, str. 216, 238 i 241
Božić Vladimir, 1992: More about the croatian words "kras", "kraš" and "krš" in meaning "karst", Speleo Stamp collector, Schimmert, Nederland, No. 38 (u štampi)

Iz naše prošlosti

Nikola pl. Faller (1862-1938) i planinarstvo

Povodom 130. obljetnice rođenja i 55. obljetnice smrti

FRANJO MARCIUŠ, Čakovec

Svojevremeno najpopularniji Zagrepčanin - "Tatek Mikula", rodom iz Pahinskog kod Ivanca u Hrvatskom zagorju, inače, hrvatski skladatelj, direktor Zagrebačke opere, dirigent, zagonetački inovator i dr., bio je i velik zaljubljenik u prirodu, a naročito planine i njihovu floru.

Povodom - u podnaslovu istaknutih njegovih obljetnica - podsjetit ćemo na neke od značajnijih djelatnosti s naznačenog područja.

Dr. Antun Goglia, jedan od najboljih Fallerovih biografa, potpredsjednik HPD-a 1921. g., u izdvojenom separatu "Nikola pl. Faller", Zagreb 1938, napisao je o njegovim životnim preokupacijama (str. 17): *"Uza svoj strukovni posao bavio se Faller i mnogo botanikom, a specijalno sa alpskom florom, te je prošao svu našu domovinu, a naročito njene planine, proučavajući domaću floru. Već u svojim đačkim godinama pratilo je botaniku, proučavao je ne samo razna znanstvena djela, već kasnije na svojim mnogobrojnim putovanjima u domovini i u stranom svijetu kupio i proučavao razno bilje. U svoj dnevnik savjesno je bilježio znanstvena imena bilja. Četiri puta boravio je u Švici, proučio je*

potanko Alpe bivše Austrije, boravio je god. 1905. na Visokim Tatrama, zatim u Grčkoj, Rusiji i na sjeveru. Zanimljiv svoj herbarij predao je svojevremeno hrv. botaničkom zavodu. Rado je boravio na ekskurzijama sa prof. Heinzom, Hircom i Langhofferom i posvećivao do svršetka svog života zanimanje i ljubav botanici."

Pod naslovom "Nikola Faller kao florista i planinar", posebno sadržajno ga je u tim djelatnostima predstavio javnosti Dragutin Hirc, prvi urednik "Hrvatskog planinara", 1909. godine u "Obzoru" (broj 101, na str. 15), odakle ćemo prenijeti samo najbitnije:

"Nikola Faller je već za školskih praznika 1874. godine, dakle kao 12-godišnjak postao "hrvatski 'florista', a po flori i hrvatski 'planinar'".

Autor zatim podsjeća kako je Nikola Faller pošao s njim prvi puta na Klek:

"Godine 1898., a 4. lipnja urekosmo 'priči' izlet na tubasti Klek (1183 m), koji je na daleko znan radi svoje flore... i Nikola Faller povratio se pune torbe u Zagreb, no već 9. i. mj. sa svojim prijateljem drom Langhofferom osvanuo na samoborskoj Plješivici, a sabrano bilje poklonio botaničkom zavodu sveučilišta".

Bila bi neoprostiva pogreška ne spomenuti na ovom mjestu i prvi Fallerov posjet Risnjaku. Evo, kako ga je opisao D. Hirc:

*"Prvi put se uspjesmo na Risnjak 21. lipnja 1898, kad smo na njemu našli 'proljetnu' floru... Kad je Faller na pećinama zagledao gušticu od alpinske ruže (*Rosa alpina*), koja se žarila poput grimiza, kad je uz nju vidio modru *Atragene alpina*, alpinski bielocvatu i žabnjak, modri *Mulgedium alpinum* i drugo alpinsko bilje, Falleru kao da je dah stao. Kad sam to opazio, predložim prof. Langhofferu i Milanu Šenoi (obojica članovi HPD-a, op. ur.) da u vječnu spomen ovu alpinsku baštu i dolomite ozovemo Fallerovim imenom i da ga kao gorljiva planinara ovjekovječimo. Živio Mikula; slava Mikulinim stijenama!! počeli klicati i pjevati, a prof. Šenoa iztegnuo olovku i prenio pećine na papir. Uzpevši se mučno i teško na Risnjak sa strane jugo-zapada, nije Faller znao kud bi se metnuo; kamo je okom svrnuo svigdje nešto nova, nešto neviđena..."*

U zaključku članka, Hirc iznosi još niz poimeničnih posjeta Nikole Fallera našim i inozemnim planinama.

Naravno, da se kod takvih pohoda susretao i s neprilikama. Jednu od takvih opisao je sam N. Faller u zagrebačkom "Jutarnjem listu" od 14.VII.1933. godine u prigodnoj rubrici "Moj najveći neuspjeh" ovako:

"U botanici mi je bio najveći neuspjeh, kad sam s pokojnim Hanzlom Wagnerom marljivo botanizirajući išao na Grossglockner i iza osam satnog hodanja prispjevši na vrh, 3798 metara, došao u led, tuču i snijeg; o kakvom izgledu nije bilo ni govora, a moj botanički plijen je - smrznuo."

Unatoč svemu tome, popularni "Tatek Mikula" nikada nije zaboravio ni svoj zavičaj - Hrvatsko zagorje. Na tu činjenicu s ponosom je ukazao "Zagorski list" broj 7/1934, konstatiravši:

"Uza sav svoj rad, sin našega Hrvatskog Zagorja nije nikada zaboravio svoju rodnu grudu, svoje Hrvatsko Zagorje. Uvijek se rado navraćao u Zagorje, i najljepše je časove proveo baš u Hrvatskom Zagorju, kod svojih rođaka, poznanaca i prijatelja."

Dokaz za upravo ovaku tvrdnju, dao nam je u svom iskazu i vrlo poštovani starina 92-godišnji ing. Ante Šambarek-Kuković iz Varaždina, osobni poznavatelj Nikole Fallera, rekavši autoru ovih redaka:

Nikola Faller dolazio je češće k mom ocu Gabrijelu ("Gabreku") Kukoviću, tada upravitelju Varaždinskih Toplica, gdje sam ga i upoznao. Pošto je moj otac bio po struci agronom, raspolagao je prilično bogatom i vrijednom stručnom literaturom. Posebno se izdvajala "Botanička enciklopedija" njemačke flore, izdana u osam svezaka u Jeni, u razdoblju 1842-1848. (Danas u posjedu A. Šambareka-Kukovića.) U njoj su biljke svrstane po rodovima i porodicama, a zbog praktičnije njene upotrebe, Nikola Faller je uložio mnogo truda i stručnog rada, te je Gabrijelu Kukoviću načinio abecedne indekse flore iz svih osam svezaka spomenute enciklopedije, posebno na njemačkom i posebno na latinskom jeziku.

Rukopise tih indeksa čuva također ing. Ante Šambarek-Kuković.

Prilikom je još da izvijestimo, kako Zagonetačka sekcija 'VAZAK', Kulturno umjetničkog društva željezničara iz Varaždina, njeđuje uspomenu na Nikolu Fallera kao zagonetačkog inovatora (tvorca moderne hrvatske križaljke), te bijenalno organizira "Fallerov zagonetački memorijal". Do sada ih se izredalo već pet. Godine 1988, u povodu 50. obljetnice njegove smrti, postavili su mu na rodnoj kući u Pahinskem kod Ivance i odgovarajuću spomen-ploču, te isposlovali da Općinska skupština Varaždin jednu ulicu u staroj gradskoj jezgri proglaši "Prolazom Nikole Fallera". Istovremeno, u svom mjesecnom glasilu "Vazakov biltan" (broj 70 od 10. rujna 1988) predstavili su ga čitateljima kao planinara pod naslovom "Nikola Faller i planinarstvo".

Nakon svega iznijetoga moglo bi se, a možda i trebalo, podsjetiti na shodan način na niz drugih planinarsko-botaničkih djelatnosti i zasluga Nikole Fallera, koji je uvijek obilazio planine "širom otvorenih očiju", da mu ne bi promakao koji cvjetić ili travka. A takvih je prije i poslije "Mikule iz Ivance" - kako se ponekad običavao potpisivati, bilo malo. Upravo zato ne bismo ga smjeli prepustiti zaboravu. To više, jer je i dio svoga skladateljskog opusa posvetio također planinarskoj tematici.

Dileme oko nastanka popijevke "Vila Velebita"

VLADIMIR JAGARIĆ, Zagreb

O autorima napjeva i stihova popijevke "Vila Velebita" nisu nam do sada poznati materijalni dokazi, također nemoguće je točno utvrditi ni vrijeme njenog nastanka. Pretpostavlja se da je "ušla u narod" (V. Klaić), odnosno da se pjevala u doba postilirizma, negdje u drugoj polovici 19. stoljeća. Bilo je to vrijeme kad su se još uvijek pjevale s rodoljubnim zanosom hrvatske popijevke kao izraz otpora "germanizaciji" i "madžaronima", te težnji za upotrebot materinjskog, hrvatskog jezika. (Usput spomenimo da se od popijevaka u tom razdoblju izdvaja skladba Ivana pl. Zajca "Živila Hrvatska"; poznatija po prvom stihu "Glasna jasna..." Stihove za ovu koračnicu napisao je u godini osnivanja HPD-a, 1874, August Šenoa).

Iz niza kratkih rodoljubnih skladbi nastalih u to doba, "Vila Velebita" ostala je do danas najpoznatija i najradije pjevana stara hrvatska rodoljubna popijevka. Prvi puta javno je izvedena u svibnju 1882. (najvjerojatnije 29. svibnja) na koncertu u Zagrebu povodom dvadesete godišnjice Hrvatskog pjevačkog društva "Kolo". Izvodio ju je "(...)lički kvartet iz Gospića (tenor gosp. Vilko Crlenjak), te se je tako svidjela, da ju je sav hrvatski narod prigrlio."

Te podatke priopćio nam je Vjekoslav Klaić u "Hrvatskoj pjesmarici" (Matica hrvatska, Zagreb 1893; vidi sliku) u kojoj je tiskana (na 67. str.) i popijevka "Oj ti vilo Velebita". Taj zapis možemo smatrati za prvi pisani dokument cjelebitog teksta i napjeva.

U toj pjesmarici, "Sbirki popijevaka za skupno pjevanje", Klaić u bilješkama, odnosno u komentaru o "Vili Velebita", navodi još da nije mogao saznati izvorni tekst a ni napjev, već mu je Senjanin Vjenceslav Novak zabilježio tekst prve strofe i napjev kako se pjeva u Senju. A od koga je to Novak opet saznao nije zabilježeno. Klaić pretpostavlja da je tekst napisao nepoznati autor koji je preradio pjesmu "Velebit" pravaškog pjesnika Danila Medića (1844-1879). Ovo mišljenje ne možemo usvojiti, jer u Medićevoj pjesmi samo nekoliko stihova asocira na pjesmu "Vile Velebita" (pod tim imenom se kasnije nazivala i objavljivala). Neki Klaićevi suvremenici tvrdili su opet da su stihovi od pjesnika Lavoslava Vukelića (1840-1879). No, i o njegovom autorstvu nema vjerodostojnih podataka. Ni Klaić na kraju nije usvojio te pretpostavke pa u pjesmarici ispod naslova nije naznačio ime pisca teksta.

I u druge dvije pjesmarice, tiskane nekako u isto vrijeme, stihovi "Vile Velebita" ostali su uglavnom onakvi kao što ih je zabilježio Klaić. To su Pučka pjevanka "Milopojka" (preradio Misoslav Ostojić, Virovitica 1900.) i "Hrvatska pjesmarica" koju je "složio" Gjuro Stjepan Deželić. (U toj pjesmarici objavljene su još dvije pjesme o Velebitu: "S Velebita klik se ori", skladatelj napjeva nije naznačen, dok je drugu pjesmu "Na Velebitu" uglazbio F. S. Vilhar; pisci tekstova su nepoznati).

I tijekom godina u tekstu "Vila Velebita" nije bilo nekih bitnih preinaka, što je dosta rijetko kod starih pjesama.

Također su bila različita mišljenja i o autorstvu napjeva, odnosno tko je stihove "Vile Velebita" uglazbio (ili, kako bi rekli naši stari, "ishitrio"). U Klaićevu se doba mislilo da je to bio Josef Wessely (1808-1887), kapelnik vojnog orkestra 10. graničarske pješačke pukovnije koja je imala svoje sjedište u Gospicu. Istinitost te pretpostavke nije potvrđena argumentima. I zbog toga u Klaićevoj, i u druge dvije spomenute pjesmarice, nije naznačeno ime skladatelja napjeva.

Renomirani suvremeni zagrebački skladatelj zabavnih melodija i tekstopisac Mario Kinel vjerovao je da je autor napjeva "Vile Velebita" postilirski skladatelj Mijo Majer (1863-1915), tako mu je naime, uporno tvrdio Mijin sin, dr. Milan Majer (1895-1967), uvaženi pravnik i stručnjak za autorska prava i dugogodišnji direktor Zavoda za zaštitu malih prava. Kinel je i u svoju najnoviju zbirku "Stare i nove hrvatske rodoljubne pjesme" (Mario-music, Zagreb 1991) uvrstio "Vili Velebita" s naznakom da je autor napjeva Mijo Majer, prema Klaićevoj zabilježbi, napjev "Vile Velebita" harmonizirao za tamburaški orkestar, a kod prijepisa notnog materijala najvjerojatnije je notograf (prepisivač nota) jednostavno zapisao Majera kao autora popijevke (slično se već događalo u povijesti glazbe).

Iz Mužičke enciklopedije (Zagreb 1974), saznajemo još da je Mijo Majer, osim što je skladao za tamburaški orkestar, bio i zborovoda studentskog tamburaškog orkestra "Hrvatska Lira" koji je osnovao u Zagrebu 1882. godine (Njegova spomenuta koračnica "Junak iz Like" još se i danas rado pjeva: poznati su početni stihovi "Kano mi gora, kano Velebit". Pjesmu je pjevao Ivan Vitez Trnski).

I tako se Mijo Majer često navodi kao autor napjeva popijevke "Vile Velebita". Autorstvo mu nije dokazano, ali mu nije ni osporeno, dapače, time što ga u mnogim zbirkama priredivači pišu kao autora, autorstvo mu je donekle i javno priznato.

Uostalom nedoumice oko autorstva nisu toliko bitne. Važno je da nam je danas "Vila Velebita" na repertoaru i da se slobodno pjeva. U bivšem jugo-režimu popijevka "Vile Velebita" bila je ignorirana i silom potisnuta. Sadržaj teksta se smatrao nepočudnim pa se nije smjela javno izvoditi ni tiskati. Unatoč tomu nije se mogla zatrvi, pjevala se ona i dalje, doduše tajno, a poneki put i prkosno javno. Trajalo je to sve donedavno, praktički do prvih demokratskih izbora u Hrvatskoj.

Ova svima pristupačna popijevka u ritmu koračnice, lako se pamti. Ona je poema o planini u kojoj se veliča ljepota Velebita i slavi hrvatski rod. To je pjesma naše ljubavi spram prirode i domovine. Ona je popijevka koju naši planinari u opuštenoj atmosferi planinarskih domova najčešće pjevaju. Prema tome, ona je i naša - planinarska himna!

* * *

Napjev popijevke dobro nam je svima poznat i nije potrebno da ga posebno objavljujemo. Znamo i stihove prve strofe, ali ne znamo dovoljno ostale tri. Uostalom, zapišimo cjelovit tekst (i zapjevajmo):

1. *Oj ti Vilo, Vilo Velebita, - ti našeg roda diko,
- tvoja slava jeste nama sveta, - tebi Hrvat viko.*

*Pripjev: Ti Vilo Velebita, - ti našeg roda diko,
- živila premila, živila premila,
- živila oj premila,
- ti Vilo svih Hrvata.*

2. *Ljubim tvoje vilovito stijenje,
- i u njemu kršno to kamenje.
- Ljubim tvoga u gorici vuka,
- i onoga ličkoga hajduka.*

Ti Vilo Velebita, ...

3. *Velebite, divna goro naša,
- rad u tebi stanujem,
Sam' da nema u tebi rovaša,
- radi kojih bolujem.*

Ti Vilo Velebita, ...

4. *Na tromedži hrvatskome rodu,
- Velebite stavio te Bog,
- On će dati skoru da slobodu,
- S tebe vidim cijelog roda svog.*

Ti Vilo Velebita, ...

Mi u svijetu

54. generalna skupština UIAA u Matsumotu (Japan)

DARKO BERLJAK, Zagreb

Prošle jeseni, u vrijeme najjače agresije na našu domovinu, na Generalnoj skupštini održanoj u Budimpešti, Hrvatski planinarski savez primljen je u redovno članstvo UIAA (Međunarodni savez planinarskih organizacija), koji danas objedinjuje 70 članica iz 54 zemalja. Naša molba prihvaćena je po članku 4b Statuta UIAA, gdje se u nekim pitanjima uskraćuje pravo glasa, a razlog tome bio je što u to vrijeme Hrvatska još nije bila međunarodno priznata.

Za ovogodišnju Generalnu skupštinu u Japanu, HPS je uputio zahtjev za ukidanjem tog ograničenja i to je uključeno u dnevni red.

Naša prisutnost na tom zasjedanju izgledala je neostvarljivom jer je Japan daleko i put do njega vrlo skup. HŠS (Hrvatski športski savez) početkom godine je najavio mogućnost jednog putovanja godišnje za predstavnika svakog granskog saveza, ali samo ako se sastanak održava u europskim zemljama. Naš je zahtjev odbijen i nakon toga pokušali smo još jednom, s prijedlogom da HŠS doznači sredstva uobičajena za neko europsko putovanje. Tako je i učinjeno, a zahvaljujući dugogodišnjim dobrim vezama sa zrakoplovnom kompanijom KLM, cijeli put nije bio ništa skupljiji od putovanja u Njemačku ili Francusku. Izravnom vezom, bez spuštanja od Amsterdama do Tokya, stigao sam 8. listopada u Matsumoto, gradić s 200.000 stanovnika smješten ispod

Predsjednik Japanskog planinarskog saveza prima poklon Hrvatskog planinarskog saveza

Japanskih Alpa, gdje se održavala skupština. Prihvati u zračnoj luci Narita, prijevoz do 300 km udaljenog Matsumota, kao i sve ostalo bespriječorno je organizirao Japanski planinarski savez. Međutim, ni vrhunska organizacija, ni nekoliko telefonskih i telefax veza prije puta s Tokiom i japanskom ambasadom u Beču iz kojih je proizlazilo da neću imati poteškoća s ulaskom u Japan, nisu me pošteldili velikih neprilika s hrvatskom putovnicom.

Japan je jedna od prvih azijskih država koja je priznala Hrvatsku, ali, nažalost, netko nije obavio posao do kraja. Ulaž u Japan nije bio moguć, izredali su se svi službenici i njihovi šefovi, konzultirno je i Ministarstvo vanjskih poslova u Tokyu i tek poslije dva sata velikih natezanja konačno je udaren pečat, po njihovim riječima, prvi puta u hrvatsku putovnicu.

Slijedeći dan u Kenmin Hallu, gdje su se prije skupštine delegati počeli okupljati oko okruglog stola, predsjednik Japanskog saveza dugo mi se ispričavao zbog neugodnosti na aerodromu te poput neke vrste isprike i utjehe, pločicu s nazivom "Croatia" postavio je na stol između Japana i Sjedinjenih Američkih Država. Bilo je lijepo vidjeti redoslijed natpisa Vijeća UIAA: domaći Japan, Croatia, USA, Kina, Rusija itd.

Predsjednik UIAA dr. Pietro Segantini podnio je izvješće o radu u posljednjih godinu dana, slijedio je tajnički izvještaj nove i mlade tajnice UIAA gde Julie M. Sporri, te izvješće komisija za sigurnost, ekspedicije, medicinu, zaštitu planina, planinarstvo, mladež, športsko penjanje i dokumentaciju. Izvješteni smo o kontaktima s Međunarodnim olimpijskim komitetom glede uključenja športskog penjanja na Olimpijske igre.

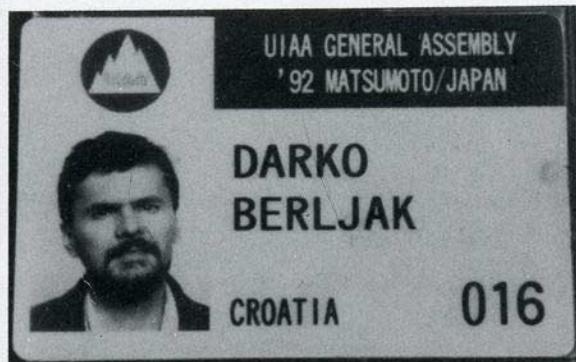
Financijsko poslovanje UIAA u prošloj godini bilo je pozitivno. Prikupljeno je, većinom od članarina, 227.376 švicarskih franaka, a potrošeno je samo 163.179.

Usvojene su neke promjene u statutu UIAA što će omogućiti penjačkoj komisiji svojstvo pravne osobe u svezi s ulaskom u Međunarodni olimpijski komitet. Kopljia su se najviše lomila oko izbora komisije za promjenu statuta UIAA, jer uskoro slijedi velika reorganizacija tog saveza.

Naviknut da se kod nas u neku komisiju najčešće predlažu oni kojih nema na sastanku, čudio sam se trosatnoj bespoštednoj borbi gdje se za šest mjesta guralo preko dvadeset kandidata koji su predlagali sami sebe i hvalili se svojim kvalitetama u takvim poslovima.

Produžen je mandat dosadašnjem predsjedniku dr. Segantiniju iz Švicarske, a za počasne članove UIAA proglašeni su sir Edmund Hillary i bivši predsjednik UIAA dr.

Akreditacijska kartica delegata Hrvatskog planinarskog saveza na skupštini UIAA u Japanu

Carlo Sganzini. Neki stari nesporazumi između Alaskan Alpine Cluba i American Alpine Cluba bili su sljedeća točka koja je završila gotovo na rubu incidenta. Predstavnik Alaske je na kraju izjavio da će njegova država ionako uskoro biti samostalna i međunarodno

priznata, pa ih nitko više neće moći ometati i iskorištavati. Ne znam zašto, ali toga su trenutka svi nekako skrenuli pogled prema mjestu gdje sam sjedio kao delegat Hrvatske.

Za nove članove UIAA primljeni su Južna Afrika i Kirgistan, a Hrvatskoj i Sloveniji je potvrđeno pravo glasa o svim pitanjima. Molbu Planinarskog saveza Bosne i Hercegovine za članstvo, koja je nekoliko dana prije puta preko UNPROFOR-a dostavljena našem Savezu iz Sarajeva, nisu mogli uvažiti niti staviti na dnevni red zbog nedostatka nekih dokumenata i proceduralnih pitanja, iako bi to ovog trenutka bio najveći dar za njihove planinare koji ove godine bilježe točno 100 godina od početka svoga organiziranog planinarstva. Steta!

Za sljedeću Generalnu skupštinu 1993. natjecali su se Čile i Iran; zaključeno je da obje lokacije imaju nekih mana i odluku će kroz koji mjesec donijeti Vijeće UIAA.

U razgovorima s predsjednicima komisija za medicinu i ekspedicije dogovoreno je da će od sljedeće godine u njihov rad biti uključeni i predstavnici Hrvatske. Najavio sam mogućnost da se 56. generalna skupština UIAA 1994. održi u Hrvatskoj, jer će te godine biti proslava 120. obljetnice naše planinarske organizacije.

Drugi je dan održan simpozij o aktuelnim temama u tri radne skupine. Dominirala su pitanja zaštite planinske prirode. Hrvatska je uvrštena u grupu gdje su se razmatrala iskustva tradicionalnih alpskih država.

Ipak, najviše izravnih kontakata, razgovora i dogovora bilo je sve tri večeri u Matsumotu na openingu, Welcomeu i Gala Dinerima, s kojima su Japanci impresionirali, koliko sam video, i delegate koji stalno hodaju po takvim skupovima. Ponuda jastoga, lososa, kavijara i šampanjca, uza sve ostale finote, bila je nezamisliva. Posljednji dan organiziran je izlet u Kamikochi u Japanskim Alpama, ali o tome i o ostalim japanskim dojmovima u jednom od sljedećih brojeva "Hrvatskog planinara".

Sudjelovanje na Generalnoj skupštini bilo je korisno ne samo zbog prisutnosti delegata jedne nedavno priznate i mlade države, već i zbog mnogih novih poznanstava i veza s planinarskim djelatnicima iz cijelog svijeta. Od njih se moglo čuti mnogo zanimljivoga, ali su isto tako i oni saznali nešto o našoj organizaciji i našem planinarstvu, na koje možemo biti ponosni.

HPS na Prvom salonu planinarstva u Trstu

Prof. JOSIP ŠINTIĆ, pročelnik Komisije za propagandu HPS

Na prvom Salonu planinarstva, speleologije i pustolovnih sportova koji je pod gornjim naslovom održan u Trstu od 25. listopada do 1. studenog, HPS je izložbom, koju je postavio ing. Zlatko Smerke, predstavio ljepote i mogućnosti planinarenja i špiljarenja u hrvatskom priobalnom i otočnom području od Istre do Biokova. Osnovna je konцепција naše izložbe bila da prikažemo specifične ljepote hrvatskih planina i špilja u dodiru s morem, kako bismo planinarsko-turističkoj publici alpskih zemalja, poput Italije, Austrije i drugih, pokazali mogućnosti kombiniranog planinarsko-kupališno-nautičkog, a i špiljarskog izletničkog aktivnog turizma. Posebice uspješno prikazane su ljepote Velebita, u svijetu jedinstvenog Kornatskog planinarskog puta te ostale otočne i goranske planine.

Uz pomoć planinarskih i drugih karata prezentirani su planinarski putevi, a vrhunskim fotografijama dočarane su izuzetne ljepote nacionalnih parkova, planina, špilja, mora i otoka snimljenih s planina, uz jasnu identifikaciju zemlje čije se ljepote prikazuju - HRVATSKE!

Svečanom otvorenju Salona, uz predstavnike organizatora, Kluba talijanskih alpinista (CAI) i tršćanskih vlasti predsjedao je i gospodin dr. Marijan Hanžeković, predsjednik HPS, koji je u pozdravnom govoru, na talijanskom jeziku, najavio da će HPS samostalnoj jedinici tršćanskog sajma uručiti javno priznanje za organizaciju Salona. Valja prpomenuti da je HPS-u izložbeni prostor ustupljen besplatno, što je bitno smanjilo naše troškove i omogućilo priređivanje izložbe.

U glavnom, izložbenom dijelu Salona, koji je zauzimao cijelokupni prostor velike hale Tršćanskog sajma, izлагаči su bili Club Alpino Italiano, Tršćanska speleološka federacija, Slovensko planinarsko društvo iz Trsta, Vojni zemljopisni institut Italije te više raznih vodičkih škola te škola alpinizma, špiljarstva, skijanja, kajakaštva, zatim proizvođača planinarske, speleološke, skijaške i druge sportske opreme (kajaci za divlje vode, brdski bicikli itd.). Izloženi su i mnogi muzejski primjerici alpinističke i speleološke opreme - od najranijih dana razvoja tih disciplina do danas.

Izložba je tijekom devet dana (25.10.-1.11.) bila otvorena od 9-13 i 16-20 sati. Kongresne i kulturne aktivnosti održavale su se uglavnom u večernjim satima: savjetovanja i konferencije s projekcijama filmova, videa, dijapositiva s planinarskim i speleološkim sadržajima. Nastupili su i planinarski zborovi. Teme savjetovanja bile su planinarski putevi, nezgode u planini, planinarska skloništa, povijest tršćanskog alpinizma. Na umjetnoj stjeni i u umjetnoj špilji dnevno su demonstrirane vještine iz sportskog penjanja te speleološka oprema i njezina primjena. Pod nazivom "Dan planinarstva i speleologije u Hrvatskoj" nastupili su predstavnici HPS: g. Mario Saletto prezentirao je svoje video materijale s uspona na Ngojumba Kang, a g. ing. Vlado Božić i ing. Zlatko Smerke su uz pomoć dijapositiva prikazali špilje i jame u Hrvatskoj, te hrvatske primorske planine. Na kraju je Turistička zajednica općine Crikvenica prezentirala dio svoje turističke ponude koju mogu koristiti planinari.

Nastup HPS na Salonu imao je zamjetan medijski odjek u Italiji, osobito u Trstu, a i u nas. Pred otvaranje Salona održali smo konferenciju za medije masovnog priopćavanja. S "Dana planinarstva i speleologije u Hrvatskoj" izvjestila je i HTV, studio Rijeka, čiji su se reporteri odazvali našem pozivu.

Na kraju se zahvaljujemo našem predsjedniku prof. dr. Marijanu Hanžekoviću i firmi "ELMECH" iz Krapinskih Toplica za glavnu finansijsku pomoć. Zahvaljujemo i Turističkoj zajednici Hrvatske, koja je podržala naš nastup i također ga finansijski potpomogla, kao i Turističkoj zajednici općine Crikvenica. Organizaciji nastupa HPS na Salonu, osobno su pridonijeli potpredsjednik HPS prof. dr. Zoran Gomzi, član IO HPS prof. Jagoda Borčić, prof. dr. Željko Poljak, inž. Vladimir Božić, dr. Srećko Božičević, Mario Saletti i, posebno, inž. Zlatko Smerke kao tehnički realizator izložbe i autor većine fotografija, te Viktor Stipčić kao naš stalni promotor na Salonu. Svima im najsrdačnije zahvaljujemo.

Podrobnije informacije o organizaciji i nastupu HPS na prvom Salonu planinarstva i speleologije mogu se naći u glasilu VIJESTI HPS br. 2, 3 i 4 koje uređuje Komisija za propagandu i izdavaštvo.

Rad Hrvatskog planinarskog saveza

Sjednica Izvršnog odbora

Dana 2. studenog održana je redovna sjednica Izvršnog odbora Hrvatskog planinarskog saveza s dnevnim redom: Izvještaj sa 54. zasjedanja Generalne skupštine UIAA u Japanu; izvješće o Salonu planinarstva i speleologije u Trstu; izdavanje knjige Darka Berljaka "Dodiri neba"; gospodarska pitanja (upravljanje planinarskim domom na Glavici i izvješće o akcijama na sjevernom Velebitu); prijedlozi Komisije za planinarske puteve i označavanje te tekućim poslovima. Dnevni red je dopunjjen prijedlogom Antuna Filipčića da se osnuje komisija za komemoracije i obiljetnice, te prijedlogom Darka Berljaka da se raspravi o cijeni preplate za Hrvatski planinar u 1993. godini.

Predsjednik IO Darko Berljak iznosi, da je **Asocijacija planinarskih organizacija** (UIAA) osnovana 1928. godine. Broj 70 članica iz 54 zemlje, a po broju članstva Hrvatska je na devetom mjestu. Posebna komisija priprema izradu novog statuta za koji alpske države traže da se prilagodi njihovim potrebama i traženjima. Inače je na skupštini dominirala rasprava o zaštiti prirode, posebice u himalajskim predjelima kojima se kreću ekspedicije.

Zaključeno je da ubuduće himalajske ekspedicije pri povratku moraju pokupiti sav svoj otpad i donijeti ga u Katmandu. Nijemci su predložili čak i rigorozniju mjeru - da ekspedicije nose otpad u svojoj zemlji.

Jedna od slijedeće dvije skupštine održat će se u Europi, pa je naš predsjednik predložio da se 1994. godine održi u Hrvatskoj, budući da te godine slavimo 120-godišnjicu hrvatskog planinarstva.

Hrvatska je trenutno uključena u rad komisije za ekspedicije i medicinsku komisiju, a u budućnosti bi se trebala uključiti i u rad Izvršnog odbora.

Članstvo u UIAA daje nam pravo na reciprotitet za povlastice u planinarskim domovima. Planinari koji odlaze u inozemstvo, ako se žele koristiti ovim povlasticama, moraju imati markicu UIAA (cijena je 35 švicarskih franaka odnosno 40 DM).

Dr. Borislav Aleraj prisustvovao je skupštini **Internacionalne komisije za alpsko spašavanje - IKAR** u Austriji, a čiji je član od ove godine i Hrvatska. IKAR objedinjuje gorske

spasavalačke službe iz cijelog svijeta, a djelatnost obavlja u četiri komisije: za lavine, tehniku spašavanja, medicinu i helikoptersko spašavanje. Za očekivati je da će i Hrvatska zauzeti svoje mjesto u jednoj od ovih komisija.

Prof. Željko Gobec izvijestio je IO da je Hrvatska ove godine primljena u **Međunarodnu federaciju za orientaciju (IOF)**. S obzirom na rezultate koje su hrvatski orientaciisti postigli u međunarodnim natjecanjima, postoji mogućnost da se u dogledno vrijeme u Zagrebu organizira europsko natjecanje.

O **Salonu planinarstva i speleologije, održanom u Trstu** od 24.X do 1.XI, govorio je predsjednik Komisije za propagandu i izdavačku djelatnost g. Josip Šintić. Organizatori salona bili su vrlo susretljivi te su nam ustupili besplatno 30 m² izložbenog prostora, a novčanu pomoć je dala Turistička zajednica Hrvatske, Turistička zajednica Crikvenice i privatna firma ELMECH iz Krapinskih Toplica. Konceptacija naše izložbe temeljila se na dodiru mora i planina, što je prezentirano vrlo kvalitetnim fotografijama posterima i diafilmovima. Istu bi izložbu trebalo postaviti u Zagrebu, a po mogućnosti i u drugim gradovima. U srijedu 28. listopada od 18-20 sati posjetiteljima Salona prezentirani su dometi hrvatskog alpinizma i ljepote naših planina, prvenstveno onih uz more, kao i otočnih planina.

O knjizi Darka Berljaka "**Dodiri neba**" nije mnogo raspravljanlo. Naime, primljena je samo informacija da su suizdavači knjige HPS, Planinarski savez Zagreba i Tiskara Pelivan te sponzori koji su uplatili 700.000 HRD nepovratno, bez ikakvih uvjeta. Sama najava knjige izazvala je priličnu pozornost u susjednoj Sloveniji, pa joj je u dnevniku "Delo" posvećen velik prostor. Knjiga će izaći iz tiska tijekom mjeseca studenog.

U vezi s gospodarskim pitanjima raspravljanlo je o **domu na Glavici** i akcijama na sjevernom i srednjem Velebitu. Dom na Glavici je vlasništvo HPS-a, a nadzor i upravu doma vodio je Koordinacijski odbor planinarskih i izvidačkih organizacija bivše općine Susedgrad. Kako već dio tih organizacija postoji samo na papiru, a dio članova odbora sa pasivizirao odnosno povukao, valja regulirati daljnje upravljanje domom koji je, usput rečeno, jedan od najuređenijih domova na Medvednici. Zagrebački planinarski savez izrazio je

spremnost da preuzme daljnju brigu o domu, pa je dogovorenlo da se između HPS-a i ZPS-a o tome napravi ugovor, a ZPS će izraditi program rada za održavanje doma, te angažirati stalnog opskrbnika.

O **akcijama na Velebitu** govorio je tajnik HPS-a Nikola Aleksić i predsjednik Gospodarske komisije prof. Ante Stare. PD Sisak je završilo uređenje skloništa na Oltarima. Sklonište raspolaže s 25 ležajeva, otvoreno je kroz cijelu godinu, a ključevi su u gostionici ispod skloništa. Od Ripišta do Doma na Zavižanu asfaltiran je odvojak ceste u dužini 750 metara čime je znatno olakšana opskrba doma, a bez sumnje će se povećati i broj posjetilaca. Ova je cesta zapravo poklon Šumarije iz Senja. Razumijevanje je pokazalo i HPT Rijeka, pa sada dom ima direktnu telefonsku liniju. Uz to su obavljeni i neki manji radovi na unutrašnjem uređenju doma. Kuća na Alanu bila je ljeti (3 mjeseca) stalno otvorena. Sklonište na Radlovcu je uređeno, a Rossijevu kolibu treba pripremiti za sljedeću godinu (spužve za ležajeve i inventar). Postoji mogućnost za uređenje skloništa u Lomu i Štirovači, pa bi time sjeverni i srednji Velebit bili "pokriveni", naime na svaka 3-4 sata hoda planinari bi imali prikladno odmorište i mogućnost noćenja.

Prijedlog Komisije za puteve i označavanje da se utemelji **privremeni VPP** (bez kontrolnih točaka na južnom Velebitu) nije prihvaćen. Po mišljenju potpredsjednika HPS g. Zorana Gomzija tu je zapravo riječ o dignitetu naše države, pa predlaže da se VPP stavi u privremeno mirovanje. Na insistiranje predsjednika komisije g. Tomislava Pavlina, da vlada veliki interes za VPP, predsjenik IO g. Darko Berljak predložio je da se za sjeverni i srednji Velebit utemelji nova transverzala a VPP, kako je to rekao g. Gomzi, stavi u privremeno mirovanje. Zaključeno je, da za sljedeću sjednicu Izvršnog odbora Komisija pripremi opširniji materijal s odgovarajućim alternativnim prijedlozima. Isto vrijedi i za Premužičevu stazu, o kojoj je bilo također riječi. Za nju treba dati konkretnе prijedloge s naznakom točnih lokacija oštećenja i obimu radova što bi ih trebalo obaviti.

Rasprava o **cijeni pretplate za "Hrvatski planinar"** vodila se oko dvije alternative. Časopis se tiska u 1250 primjeraka, pa bi po sadašnjim cijenama papira i tiskarskih usluga pretplata za narednu godinu trebala iznositi 15

DM u dinarskoj protuvrijednosti. Postoji mogućnost da preplata bude i 10 DM, ali na uštrb kvalitete. Zaključeno je, da se kvaliteta zadrži, a cijena preplate da bude 10 DM uz uvjet da se uplata izvrši do 31. siječnja 1993. Računa se i na sponzore, ali ako ih ne bude dovoljno, tek će se tada smanjiti obim i grafička kvaliteta.

Na kraju je usvojen prijedlog Antona Filipčića da se osnuje **Komisija za komemoracije** i obljetnice te da Komisija za povijest planinarstva pripremi potrebne materijale za rad te komisije (značajni datumi, ličnosti i dr.) i pripremi nacrt pravilnika za njezin rad.

Jakša Kopić

Predstavljamo planinarsko društvo

U ovom broju HPD "Dubovac"

Malo povijesti. Prvo društvo osnovano je u Karlovcu 5. travnja 1923. Godine 1938. preuzele je na upravljanje stari grad Dubovac iznad Karlovca, 1959. započinje izgradnju doma na Vodicama u Žumberku, 1965. preuzima izletište Kalvariju, 1968. otkriva pećinu kod Krnjaka.

Na sletu planinara Hrvatske 1957. godine nikla je ideja o "Karlovačkoj transverzali" i već 9. kolovoza 1958. otvoren je planinarski put "Tragom 13. proleterske brigade Rade Končar" u dužini od 73 kilometra. Zasluga pripada neumornim pokojnicima prof. Zvonimiru Keleru i tajniku Ivi Ottu. Godine 1959. članovi PD "Dubovac" počinju izgradnju planinarskog doma na Vodicama, dograđuju ga 1977., a 1965. preuzimaju planinarsko izletište Kalvariju nedaleko Karlovca. Povodom 100-godišnjice planinarstva u Hrvatskoj priređena je i izložba o razvoju karlovačkog planinarstva, pokrenuto izlaženje časopisa "Karlovački planinar", 1983. umnožena je edicija "Razvoj speleologije na području karlovačke regije" autora Rudolfa Starića.

Sjedište društva je u Karlovcu na Strossmayerovom trgu 2. Tu društvo ima dvije prostorije, gdje se svakog četvrtka održavaju društveni sastanci, predavanja uz dijapositive, sastanci GSS-a i društvenih sekcija. Ime "Dubovac" društvo je dobilo po istoimenoj tvrđavi koja se nalazi iznad grada još iz doba Turaka.

Znak društva je krug u čijem se centru nalazi lik starog grada Dubovca, a na obodu tekst: Hrvatsko planinarsko društvo "Dubovac"

Karlovac. Značka društva također simbolizira gradinu Dubovac; u čast 25. godišnjice osnutka SO PD "Dubovac" 1983. izdana je i jubilarna značka.

Organizacija. Društvom upravlja Skupština, Izvršni odbor i predsjednik, a ima Nadzorni odbor i Sud časti. Sekcije u društvu jesu: markacijska, izletnička, vodička, transverzalska, ekološka i za zaštitu prirode, omladinska, speleološka, alpinistička i orijentacijska.

Planinarski objekti. Društvo posjeduje dva objekta. Planinarsko izletište Kalvarija (300 m) ima kuhinju, glavnu prostoriju, tavernu, spremište, WC i velik voćnjak. Ujedno je i kontrolna točka "Dubovačkog planinarskog puta". Sada je otvoreno stalno, a novi domari su Jadranko Grčić (tel. 30-794) i Dražen Furač (tel. 38-499). Opskrbljen je jelima i pićem.

Planinarski dom Vodice nalazi se na Žumberačkoj gori iznad mjesta Sošica (840 m). U blizini doma nalaze se "Rajska vrata", vrh Pliješ, Sopotski slap i jama Jazovka. Ima veliku blagovaonicu, kuhinju, pred soble, terasu, WC, 3 spavanaice s oko 60 ležaja, velik podrum i potkrovljje. Dograđen je 1977. godine. Cestovni prilaz iz Zagreba 68 km, iz Karlovca 63 km, i iz Bregane preko Stojdrage 92 km. Dom je kontrolna točka puteva "Karlovačka transverzala", "Po planinama Hrvatske", "Ljubljana-Zagreb" i "Planinarski put Žumberkom".

Planinarsko izletište Kalvarija posjetili su i čelnici grada Karlovca. S lijeva Mladen Kuka, gradonačelnik Karlovca mr. Dragutin Pribanić, prof. Anica Šimunčić (sekretarijat uprave), dipl. oecc. Rudolf Starić-Juca, predsjednik Karlovačkog športskog saveza Josip Perković, predsjednik društva dr. Ante Starčević i g. Zdenko Kulaš.

Transverzale. Karlovačka transverzala "Tragom 13. proleterske brigade Rade Končar" otvorena je 1958. godine kao druga transverzala u Hrvatskoj. Dugačka je 73 km, ima 9 kontrolnih točaka, put traje dva do tri dana a povezuje Jastrebarsko preko Japetića, Vodica, Pliješa i Gere do Kamanja. Transverzalu vodi g. Milan Dijačić, Karlovac, Tuškanova 2A, (tel. 047/22-561). "Dubovački planinarski put" (DPP) otvoren je 22. listopada 1983. godine a povezuje srednjevjekovni grad Ozalj te preko Vodenice, Hrašća, Završja i Kalvarije vodi do starog grada Dubovca. Dugačak je 28 km, ima 7 kontrolnih točaka, a može se obići za 8 sati. Dnevnike i obavijesti daje Ivan Pernar, Nazorova 5 (tel. 047/210-13).

Tradicionalni godišnji izleti. Memorijal "26 smrznutih partizana" na Matić poljanu, "Ususret zdravlju" u Samoboru (4 pohoda godišnje), "Hodanjem do zdravlja" (HPD "Dubovac") 4 pohoda godišnje, "100 planinara na Klek", Proljetni pohod do doma "Monter", Susret

planinara u Stojdragu, Pohod HPD "Željezničar" na Oštrc, Na Triglav preko Pokljuke, Memorijalni pohod na Učku, obilazak "Karlovačke transverzale" i "Dubovačkog puta", Dan planinara Hrvatske...

Priznanja. Društvo i njeni članovi primili su brojna priznanja, plakete i odlikovanja. Društvo je preplaćeno na časopis "Hrvatski planinar" i "Planinski vestnik".

Informiranje. Društvo ima dva oglasna ormarića u gradu u kojima se nalaze obavijesti i fotografije. Uređuje ih mladi planinar Branimir Kuka. Informacije se mogu čuti i na Radio Karlovcu, Radio Zagrebu, te pročitati u "Karlovačkom tjedniku", "Večernjem listu", "Hrvatskom planinaru", "Planinskom vestniku" te dobiti kod predsjednika društva dr. Ante Starčevića (tel. 047/245-45) i v.d. tajnice Andelke Pavičić (047/30-451).

Veći uspjesi. Sjeverna Triglavска stijena, Grand Paradiso, Etna, Razor, Krn, Škrlnatica,

Mangart, Jalovec, Triglav, Grossglockner, Mont Blanc, Špik, Prokletije, Jungfrau (prof. Keler u 74. god života), vulkan Fuji u Japanu, Rocky Mountains, Toubkal, Grossvenediger, Monte Rosa, Mönch, Matterhorn, Elbrus, Popokatapetl, Kilimanjaro (u čast 400- godišnjice grada Karlovca - Kuka, Dijačić, Furač, dr. Resanović Strukan, ing. Tropčić), HPD "Dubovac" ima i 20 članova nosilaca značaka i priznanja u natjecanju "Planinar transverzalac" što ga vodi HPD "Željezničar" iz Zagreba.

Europske transverzale obilazili su Ivo Ott, prof. Blaženka Petrić, obitelj Stanić, obitelj Dijačić. Najviše transverzala ima pročelnik transverzalne sekcije i predsjednik društva dr. Ante Starčević (ukupno 128). Društvo organizira planinarske izlete, pohode, ture te

odgojno-obrazovni rad u okviru predavanja, tečajeva, seminara i škola. Organiziraju se alpinističke, speleološke i planinarske škole. Sedmu karlovačku planinarsku školu, uoči rata, pohađalo je 74 polaznika dok ih je 50 s uspjehom završilo. Voditelji su bili Mladen Kuka i dr. Ante Starčević.

Suradnja sa Hrvatskim planinarskim savezom: dipl. oecc. Rudolf Starčević-Juca je član Izvršnog odbora, Dubravko Butala član Komisije GSS i dr. Ante Starčević član Nadzornog odbora HPS-a, član Komisije za zaštitu prirode, te koordinator Gorskih straža.

Pripremio predsjednik HPD "Dubovac"

Dr. Ante Starčević

Športsko penjanje

• **Svjetski skup športskih penjača.** Natjecanje za svjetski kup, održano u Kobeju u Japanu od 8. do 11. listopada, vodio je u funkciji predsjednika međunarodnog žirija ing. Ivica Piljić. Ovo je još jedno priznanje UIAA članu Izvršnog odbora našeg Saveza. Natjecanje se u Kobeju održavalo po prvi put i organizator je bio vrlo zadovoljan vođenjem natjecanja. To je potvrdio pokazavši zahvalnost na poseban način. Opširnije o ovom događaju, koji je iskorišten za uspostavljanje prijateljskih i diplomatskih kontakata, u sljedećem broju.

• **Hrvatski penjački reprezentativci.** Komisija za športsko penjanje odredila je hrvatsku reprezentaciju, koja treba nastupiti na natjecanju za svjetski kup u St. Poltenu u Austriji. Reprezentativci su: Vlado Paušić, Ivica Franceschi, Darko Dular, Silvija Hižman, Ana Grabovac i Ivana Franceschi. Ovo je prvi put da reprezentacija nastupa u značajno pomlađenom sastavu.

U Mostaru proslavljenja stoljetnica BiH-planinarstva

IVAN SALOPEK, Mostar

U ponedjeljak, 21.9.1992. g. uz detonacije granata srbočrnomorskog četničkog artiljerije po gradu i uz zavijanje sirena uzbune, 28 članova Planinarskog smučarskog društva "Prenj" u Mostaru u podrumskoj prostoriji izgorjele zgrade, vlažnoj od kapanja iz oštećenih vodovodnih cijevi, s ponosom je ispratilo stotu godinu organiziranog planinarstva u Bosni i Hercegovini.

Na taj dan prije sto godina u Sarajevu je osnovan Bosansko-hercegovački turistički klub (Bosnisch-Herzegowinischer Touristen-Verein in Sarajevo). Naziv "turistički" se održao sve do 1920. g. kad je preimenovan u Društvo planinara u BiH.

U Europi je planinarstvo počelo 1852. g. osnivanjem Alpine cluba u Londonu, a u ovim prostorima Europe 1874. g. osnivanjem Hrvatskog planinarskog društva u Zagrebu. I tada smo bili dio Europe!

Četiri godine po osnivanju BH-turističkog kluba, pod vrhom Trebevića na Sofama je otvorena prva planinarska kuća. Do 1914. g. izgrađeno je dvanaest takvih objekata, od kojih pet na matičnim planinama PSD "Prenj" (tri na Prenju: Crno polje, Jezerce, Glogovo, dva na Čvrsnici: Žlijeb i Drijenjač). Te dvije planine su plijenile svojom atraktivnošću!

U Sarajevu godine 1905. osnovano je i turističko društvo "Prijatelj prirode", čija je centrala bila u Beču (Naturfreunde). Poslije prvog svjetskog rata je obnovljen rad društva, ali sa centralom u Sarajevu. Prvu svoju planinarsku kuću "Prijatelji" su izgradili, zna se, na Prenju: na Boračkom jezeru 1927. g. Pored ostalih lokacija, otvaraju kuću na Jezercu 1934. a proširuju je 1937. Na Crnom polju otvaraju 1939. g. sklonište.

Na dan 30.11.1990.g. u BiH je 131 planinarsko društvo s 27.871 planinarama.

U Mostaru je planinarsko smučarsko društvo osnovano 1950. g. pod imenom "Plasa", ali je ubrzo preimenovano u "Prenj". Posjeduje prostorije u gradu i šest objekata na Prenju i Veležu. U 1988. g. Društvo je brojalo 401 člana, od kojih su 92 hodala po planinama s ruksakom na leđima. Pripadnici alpinističke sekcije, gorske službe spasavanja i izletničke sekcije u prvim danima srbočrnomorskog četničkog terora stali su u redove branilaca Mostara, do sada oko 60 planinara. Ranjeno ih je 13, poginulo je pet planinara: Dragan Marić, Omer Hodžić, Mujo Pehilj i sin mu Sule Pehilj Žuti, te Adis Babović Džemal. Zaista su planinari Mostara s ponosom ispratili stotu godinu planinarstva u BiH!

Zgrada u kojoj su im prostorije izgorjela je. Uz bjesomučno granatiranje grada i opasnost po život oспособili su jednu prostoriju kao prilaz s ulice do te prostorije.

Obavještavanje članstva za ovaj skup bilo je usmeno. Jedan skroman plakat je istaknut na polomljenom izlogu prostorija Društva dva-tri sata prije skupa. Ratni su uvjeti - oprez na visini. Isplatio se. Skup je trajao od 9 do 14 sati i za to vrijeme nigdje ni blizu nije granata ugrozila skup. Članovi su dolazili i odlazili postupno.

Radio-Mostar je objavio kratki napis o ovom jubileju. Taj tekst je pročitan i na skupu. Minutom šutnje odana je pošta planinarama palim za obranu Mostara od terorističke nemani. Odlučeno je kako spasiti arhiv i namještaj (ono što je preostalo od požara), kada se sastajati, kako animirati tisak u povodu ovog jubileja.

Bila je i zakuska prema prethodnim dogovorima - da će se popiti i zameziti samo ako se što sa sobom doneše.

Umjesto izletima na djevičanske vrhove svojih planina Prenja, Čvrsnice, Veleža i Čabulje mostarski planinari su ovaj veliki jubilej obilježili

borbeno i prkosno u podrumu. I po ovome su se pokazali kao dio borbenog Mostara. Dana 2.9.1992. g. održani su i Skokovi sa Starog mosta, skromno ali prkosno i, što je najvažnije - održani su.

Pisma čitatelja

Pismo prijatelju s "druge" strane

Evo, još je jedna noć preda mnom. Umoran sam i razdražljiv, sam sebi smrdim na znoj i prašinu, ali moram biti ovdje u skloništu, zbog tebe, bivši moj prijatelju!

Moram osluškivati svaki šušanj, svaki tvoj hitac ispaljen na moj grad i na moju kuću. Natjerao si me da branim od tebe i tvojih sudrugova svoju obitelj.

Prošle su dvije godine kako me gušite, ne date mi normalno disati, ne date mi u planine. Zar ne znaš da živim samo ako pohađam planine? Zbog tebe ne mogu na Dinaru, Svilaju, Prominu. Ne daš mi ići ni na Velebit jer čekaš na metu s otkočenim oružjem, ti i možda još netko od mojih bivših drugova planinara.

Zašto mi uništavate planine? Ne mogu shvatiti takav sadizam u ljudskom stvoru. Rat su izmisliле budale, prijatelju moj, a ti si se radije pridružio njima, zamišljajući i očekujući neka čuda. Možete zapaliti i srušiti sve, ali je ludska volja jača i od svega vašeg oružja.

Hoću li opet naći ona izvorišta vode u planinama, hoću li naći ikog od onih goršatka koji su se radovali svom životu u prirodi? Gdje su sada one ptice koje su me budile u planinskim jutrima umjesto sata? Zajedno smo se radovali ljetopit što nam ju je priroda darovala, vjerojatno su i one morale pobjeći pred grmljavom vaših topova.

Ali opet čemo mi planinari u svoje planine, možda za godinu- dvije, jer je naš duh neuništiv, a naša volja da obnovimo sve što je porušeno jača je i od vaše sile neljudi.

Radujete li se svakoj svojoj ispaljenoj granati, srušenoj ili zapaljenoj kući? Radujete li se kad pred sobom tjerate iznemogle starce sa zavežljajem u ruci u kojem je komadić kruha? Radujete li se svakom ubijenom djetetu, gadovi! Razmišljam i ove noći o tome, ne mogu suzbiti bijes u sebi zbog toga i da si mi bliže pucao bih u tebe.

MILORAD MILOVIĆ, Šibenik

"Ja sam bio tu..."

Posjećivajući četrdesetak godina naše planinarske kuće, piramide i druge objekte, s ogorčenjem sam primjećivao želju pojedinih posjetilaca da urezujući i ispisujući svoja imena, nadimke i inicijale u mnoge drvene objekte i stružući zaštitnu boju sa željeznih objekata, daju na znanje da su bili tu. Nekoliko godina sam to promatrao, a onda sam počeo nositi posebnu bilježnicu bilježeći u nju imena tih štetočina, koji su često uz ime označavali čak i mjesto obitavališta. Nakupio sam mnogo tih

podataka i spremao se o tome sastaviti napis za naš časopis.

Razmišljaо sam o nagonu čovjeka da označuje svoju prisutnost. Mnoge životinje označuju svoj životni prostor mokraćom u većem ili manjem krugu oko svog obitavališta, dajući na znanje drugim jedinkama svoje vrste da je taj prostor zauzet. Često to vidimo na dokumentarnim filmovima kod lavova, ali i kod drugih četveronožaca. Navada mokrenja naših pasa

po drveću i stupovima ima isti taj korijen, samo malo iskrivljen (jer je pripitomljeni pas promjenio način života). Imade sličnih pojava i u ptica, samo one to rade na svojstven način. Vratimo se našoj temi. Možda ćete pitati zašto dosad nisam u našem listu o tome pisao. Evo odgovora. U međuvremenu nonio me put u Rim. Među mnoštvom znamenitosti u "Vječnom gradu" svakako se nalazi i Vatikan s velebnim hramom Sv. Petra. Obišao sam ga uzduž i poprijeko. Kad sam se popeo u kupolu onim glasovitim iskošenim obilaznim stubama s osjećajem poremećene ravnoteže, sa zaprepaštenjem sam primjetio sve zidove ispisane imenima i adresama obilaznika ne samo iz europskih, od Italije do Švicarske, već i izvaneuropskih zemalja. S druge strane, bio sam i po malo zadovoljan, jer sam ustanovio, da nismo štetočine samo mi "balkanci", već da je to opća ružna pojавa i navika. Kojeg podrijetla? Možda zbilja onoga životinjskog nagona koji sam spomenuo. Evo, zbog toga sam kad se vratio kući, uništio sve sabrane podatke i moja ideja je pala u vodu.

Usmjeravanjem tog običaja, planinarske organizacije su na mnogim vrhovima smjestile u posebnim kutijama žigove s imenom i visinom vrha, a često i s upisnom bilježnicom. Tako je

omogućeno svakom posjetiocu da označi kako je "TU" bio, a otiskom žiga u svoju evidenciju nosi i sa sobom dokaz da je bio i na tom vrhu. Nažalost, uslijed velikih dnevnih sezonskih toplinskih razlika jastučići s bojom za otisk žiga vrlo brzo se osuše. Zato iškusni planinari nose sa sobom svoje jastučice, a često i boju kojom vraćaju uporabnu vrijednost onim jastučićima u kutiji. Zbog istih razloga postoje i u planinarskim kućama i drugim planinarskim objektima upisne knjige i žigovi.

Toliko o Europljanim. Ima jedan dodatak, za koji mislim da je ipak isključivo balkanski. To je česta krađa tih žigova, kidanje i oštećivanje upisnih knjiga, ispisivanje u tim knjigama kojekakvih nepodopština. Društva su na to reagirala tako da su se žigovi počeli praviti iz metala i vješati na metalni lanac, odnosno navariti na metalnu osnovicu. Međutim, balkanac je doskočio i tome. Nosi sa sobom u planinu i pilu za rezanje metala (sjetimo se Zadrana i lokota na Visočici). Jedino upisivanje u evidencije ugostiteljskih objekata nema nagonsko podrijetlo, već to spada u zahtjev vlasti (policije).

Što se tiče oštećivanja planinarskih objekata ostajem na stajalištu, da je to barbarizam i štetočinstvo.

LUCIJAN SMOKVINA, Varaždin

In memoriam

Ante Kvaternik, dipl.inž. šumarstva (1909-1992)

U Zagrebu je nakon duge i teške bolesti 9. travnja 1992. g. umro ing. Ante Kvaternik jedan od stare generacije hrvatskih planinara. Već kao student (1930-1932) bio je član Hrvatskog planinarskog društva u Zagrebu.

Porijeklom je iz Gorskog kotara. Rođen je 22. lipnja 1909. godine u selu Mandli, općina Čabar, gdje je proveo prve godine života. Uskoro s roditeljima seli u Koprivnicu, gdje završava osnovnu školu i realnu gimnaziju te 1928.g. polaže veliku maturu. U rujnu iste godine upisuje se na Gospodarsko-šumarski fakultet u

Zagrebu na kojem i diplomira za četiri godine. Kao šumarski inženjer radio je po raznim krajevima i mjestima u Bosni i Hrvatskoj, ali je najduže bio u Ogulinu i Koprivnici. Kao šumarski savjetnik nakon 40 godina službovanja odlazi 1972. g. u mirovinu. Nekoliko godina živi još u Koprivnici, a zatim odlazi u Zagreb, gdje u 83. godini života umire. Pokopan je na zagrebačkom groblju Mirogoju.

U poslijeratnim godinama postaje član PD "Zagreb" u Zagrebu, od 1951-1953. g. aktivni je član PD "Bilo" u Koprivnici, zatim je član PD

"Papuk" u Virovitici skoro punih 15 godina. U toku 1973. g. potaknuo je ponovno osnivanje PD "Bilo" u Koprivnici i na osnivačkoj skupštini izabran je za predsjednika. Nakon godinu i pol uspješnog djelovanja u društvu odlazi iz Koprivnice u Zagreb gdje u grupi seniora PD "Matica-Zagreb" ostaje član do kraja života.

U svojem dugogodišnjem planinarskom djelovanju prošao je skoro sve planine u Hrvatskoj, a dijelom i u Bosni, 1963. g. posjetio je Grossglockner, prokrstario je Bilogorom i

Kalnikom gdje je znao svaku šumsku stazu. Vječna mu je želja bila da se jednom na Bilogori podigne planinarska kuća i tako još više postane pristupačna i zanimljivija mnogim planinarima koji je u zadnje vrijeme sve više posjećuju.

Za svoj dugogodišnji i neumorni rad i djelovanje u planinarstvu nagrađen je bio svim priznanjima PD "Bilo", zlatnim znakom PSH i diplomama mnogih planinarskih društava.

Dr. Milivoj Kovačić

S p e l e o l o g i j a

• **Speleološka ekspedicija "Picos de Europa '92".** Speleološki odsjek PDS "Velebit" organizirao je speleološku ekspediciju s ciljem istraživanja jama u jednom od speleološki najperspektivnijih masiva svijeta - Picos de Europa, u Španjolskoj. Ekspedicija je trajala od 25. srpnja do 23. kolovoza. U planini Cornion (zapadni dio masiva Picos de Europa) speleolozi su nastavili istraživanje jame YA1 koje je započelo 1986. godine na ekspediciji Komisije za speleologiju PSH. Tada dostignuta dubina jame od 120 metara sada je povećana na 403 metra, a pronađen je i drugi ulaz obilježen s HR2, čime ove dvije jame sada čine sistem s najvećom dubinom u tom dijelu planine. Dubina od 403 metra ujedno je i rekordna dubina koju su hrvatski speleolozi istražili na svim dosadašnjim speleološkim ekspedicijama izvan domovine. Ova značajna jama nazvana je Pozo (jama) Chizidi, po imenu udoline u kojoj su smještene oba ulaza.

U sastavu ekspedicije bili su: Darko Bakšić, Ivana Bešker, Irena Horvat, Neven Kalac, Dubravko Kavčić, Damir Lacković (voda), Ana Sutlović, Darko Troha, Suzana Štiglić i Vedran Vračar. Osim vrlo značajnog istraživanja, naši speleolozi stupili su u kontakt sa španjolskim speleolozima te su obišli neke kulturne znamenitosti Španjolske. Kompletan izvještaj ekspedicije kao i predavanja uz dijapo positive bit će uskoro prezentirani javnosti.

(Damir Lacković)

• **22. zagrebačka speleološka škola '92.** PDS "Velebit" organiziralo je i ove godine tradicionalnu zagrebačku speleološku školu unatoč ratu koji je zadesio Hrvatsku Zbog ratnih prilika uobičajeni početak škole pomaknut je za mjesec dana a izostali su i redoviti posjeti poznatim speleološkim lokacijama na Kordunu. Međutim, zamjenske lokacije u Samoborskom gorju, Žumberku, Gorskom kotaru i Medvednici omogućile su očuvanje kvalitete prethodnih škola. Škola je trajala od 8.4. do 20.5. i obuhvaćala 16 predavanja u prostorijama u Radićevoj 23 i 6 izleta na kojima su, osim predavanja, izvedene praktične vježbe. Jednodnevni izleti održani su na Zakičnici i Žumberku (posjet jami "Pečenjevka", - 105 m). Od 24 upisana polaznika 23 je steklo diplomu i naziv "speleolog-pripravnik". Značajno je da su svi "školarci" članovi PDS "Velebit" i da su se mnogi od njih aktivno uključili u rad speleološkog odsjeka. Komisija za speleologiju PS pomogla je školu u obliku poklona (planinarsko-speleološka literatura). Osim ove pomoći, škola je financirana isključivo prikupljenom upisnim. Iako su na taj način prikupljena sredstva znatno manja od stvarnih troškova, škola je održana prvenstveno zahvaljujući entuzijazmu sudionika.

(Slaven Dobrović)

● "Hrvatske novine", tajednik gradišćanskih Hrvatov", koje izlaze u austrijskom gradiću Željeznom (Eisenstadt) 83 godine, u broju 35 od 28. kolovoza na naslovnoj stranici donose na istaknutom mjestu vijest koja doslovno glasi: "Tri Filešci i jedan Mejnovac su kot prii Panonci iz srednjogradišćanske ravnine splazili na najviši brig Austrije, na Grossglockner. Načelnik Lujz Farkas, bilježnik Rudi Marko, Ivica Koščan i Rudi Šatović su uz pomoć prijateljev iz vojske, ka je u Fileži bila štacionirana uz granicu, uspješno završili ovu pustolovinu, za ku su se tajedne dugo bili pripravljali." Tekstu je priložena fotografija na kojoj se gradišćanski planinari vide uz križ na vrhu Grossglocknera.

(ŽP)

● Učka u "Jurini i Franini". U Puli je 1922. počeo izlaziti časopis "Jurina i Franina", ali je ubrzo ugasnuo. Nedavno je počeo ponovno izlaziti u posve novom obliku. To je sada

reprezentativna tromjesečna revija, koja je posvećena istarskoj kulturi. Dosad je Izašlo 50 brojeva, svaki na stotinjak stranica, na najfinijem papiru, isključivo sa slikama u boji. Grafička kvaliteta je vrhunska (tiska se u Bolonji, Italija). Osim na hrvatskom, tiska se i verzija na talijanskom jeziku jer je velik broj preplatnika među Talijanima istarskog podrijetla. U broju 51, za ljetno-jesen 1992, nekoliko je priloga koji će zanimati planinare. Posvećeni su Učki i moglo bi se taj broj nazvati "Učkinim brojem". Najzanimljiviji je prilog Ivana Šugara "Runolist nad morem", u kojem doznajemo da je na Učki pronađen runolist. U članku Claudiu Pericina "Istarski zvončići" opisani su botanički rariteti. Pod naslovom "Svilan, Perun i Zeleni Juraj" riječ je o povijesnim lokalitetima, a na šest stranica je objavljen moj putopis "Hrptom Učke - od Planika do Plomina". Sve je ilustrirano s tridesetak slika u boji. Izdavač je: Libar od grozda, 52000 Pula, Pionirska 2. (ŽP)

Planinarski putevi

● "Kolijevka hrvatske državnosti Bijaći - Klis". U prošlom broju (str. 203) donijeli smo vijest o svečanom otvaranju novog planinarskog puta obroncima Kozjaka iznad Kaštela. U ovom broju, kao što smo njavili, objavljujemo članak o svrsi tog puta i opis trase.

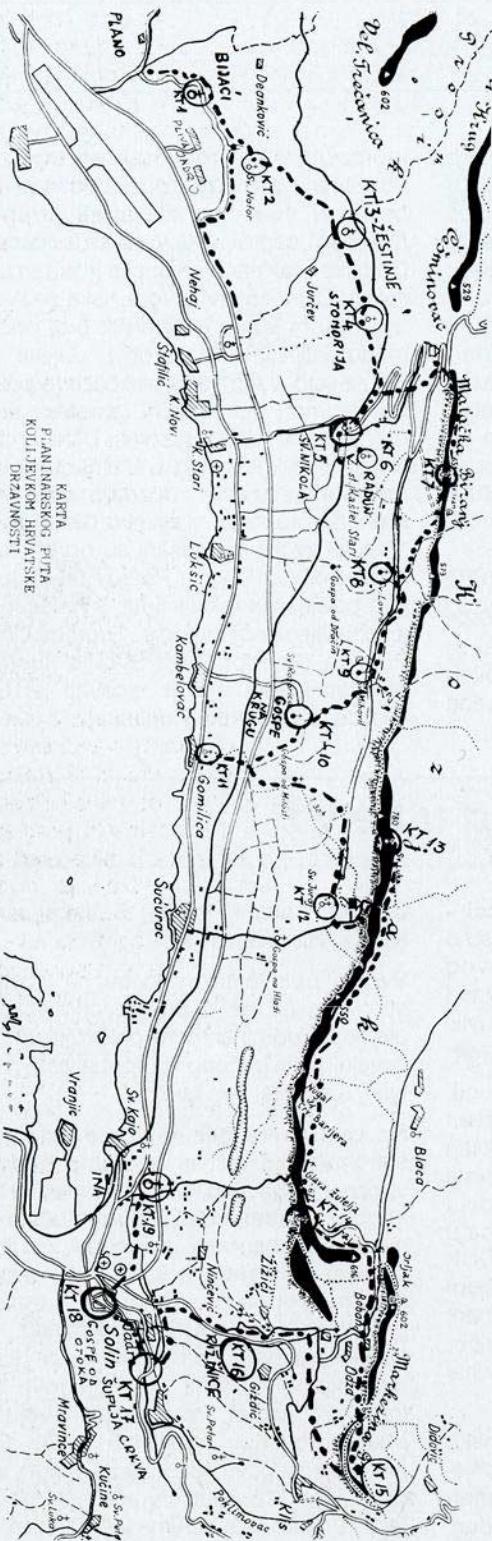
Ideja o ovom putu sazrijeva već prilično dugo, a počela se ostvarivati na Dan općine Kaštela 4. ožujka 1992. Na ovom kaštelanskom prostoru, nekad naznačenom kao kraljevski posjed, izdana je 4. ožujka 852. god. u "Kraljevskim Bijaćima" Trpimirova darovnica u kojoj taj hrvatski knez sebe naziva: DUX IUVATUS MUNERO DIVINO (pomoću Božjom knez Hrvata). Trpimirova je povelja dokument izuzetnog značenja za hrvatski narod. Ispunjava nas ponosom navršenih 1140 godina kada se prvi put spominje ime Hrvat.

Planina Kozjak, njeni obronci i Kaštelansko polje, sve tamo do Solina, obiluju, srednjevjekovnim crkvicama i toponimima starih naselja i samostana kao što su: Bijaći, Radun,

Ostrog, Lažani, Putalj, Selišća, Kruševik, Kozice, Rižinice....

Svojim položajem, crkvice na Kozjaku, na slikovitim ali teško pristupačnim strminama, uvijek na dominantnom položaju, one bdiju i čuvaju, pa nije čudo da su najviši vrhovi: Sv. Ivan, Sv. Luka, Sv. Jure.

Na ova sveta mjesta, gdje leži kolijevka starohrvatske države, moramo hodočastiti i spoznati bogatstvo kulturne i prirodne baštine i ljepotu Lijepe naše. Ostvarujući ovaj put, njegovi su osnivači omogućili planinarima i ostalim posjetiteljima da i na ovaj način spoznaju kulturno nasljeđe i neizmjernu prirodnju ljepotu Kaštela, Kozjaka, Solina. Obilaskom ovog planinarskog puta njegujemo i razvijamo narodni duh, njegove običaje, tradiciju i kulturu. Proučavajući svoju baštinu otkrivamo nov nepoznat svijet. On nam pokazuje njegovu nekadašnju snagu, veličinu i osobujnost. To otkriće vraća nam pouzdanje, jača i učvršćuje u danima velikih kriza, ratova i

KARTA
PLANINARSKOG puta
KOJI JE VODI HRVATSKE
DRŽAVNOSTI

preoblika svijeta. Agresor je razorio mnoge sakralne objekte, što je pucanj u dušu jednog naroda, njegov identitet i kulturu. Neki su odmah obnovljeni što je dokaz da nije lako ubiti dušu, a to je i moto i svrha ovoga našeg planinarskog puta.

Opis planinarskog puta - "KHD". Planinarski put "Kolijeve kom hrvatske državnosti Bijača - Klis" (KHD) obuhvaća područje Bijača, pa Kozjakom i dijelom Kaštelanskog polja sve do Solina i Klisa u dužini od oko 30 kilometara. Ima 19 kontrolnih točaka (KT) koje su međusobno povezane markiranim putem. Prva KT nalazi se u Bijaćima, a posljednja u Solinu - crkva Sv. Nikole (zapadna strana zidina Salone). KT nisu označene na sakralnim objektima da se ne oštete. Oznake KT i kratica KDS su u blizini kontrolnih točaka. Put se može obići u 2-3 dana hoda. Na kontrolnim točkama nema prigodnih pečata, nego se posjet dokazuje fotografijom, na kojoj mora biti vidljiv obilaznik i KT. Put prolazi kroz zeleni pojas bujne mediteranske vegetacije, s voćnjacima, vinogradima i poljima, zatim pojas okomitih stijena od krednog vapnenca, s vegetacijom točila, stijena i žlebova te ponekom nasadom bora i hrasta medunca. Za obilazak puta potreban je Dnevnik KHD s orijetacijskom kartom i opisom trase. Dobro će poslužiti i Grebenska karta "Kozjak. Mosor, Biokovo", koju je izdalo PD "Mosor" - Split u Splitu 1987. godine. O putu KHD brine se HPD "Ante Bedalov", kod kojeg se može i dobiti Dnevnik puta i sve potrebne informacije. Adrese i telefoni: HPD "Ante Bedalov", 58214 K. Kambelovac, Brce 31, pp 5. Ivo Tadin (predsjednik) tel. 058/220-519; Milan Žalac (tajnik) tel. 058/220-624

• **Očišćena staza na Ljubičko brdo.** U okviru Tjedna zaštite planina, planinari HPD "Visočica" iz Gospića su 27. rujna posve očistili i prokrčili stazu preko Ljubičkog brda iznad Baških Oštaria. Ta stara staza bila je označena i očišćena godine 1984. u povodu otvaranja Planinarskog puta "Velevno" (PPV), no kako je više ne koriste stočari, bila je zakrčena granama i izraslim žbunjem. Po još dobro vidljivim oznakama sada je njom ugodan prolaz s lijepim vidicima na okolne dabarske i oštarske predjеле. Staza se od oštarskog zaseoka Brklačići uspinje na sjeveroistočni dio Ljubičkog brda, prelazi ga po cijeloj dužini i spušta se na šumsku cestu na istočnom kraju Kize. Uskoro će se urediti i strmiji smjer od Brklačića do kontrolne kutije PPV te obnoviti

oznake na cijelom Ljubičkom brdu. Stazu bez teškoća mogu obići i planinari starijeg i najmlađeg uzrasta. (Dr. Ante Rukavina)

• **Uređenje Velebita.** U vremenu od 12. do 21. srpnja boravila je na području Ravnog Dabre i okolice skupina od 13 članova PD Novi Zagreb, nekoliko dana nakon što je trasom VPP-a prošla grupa HPS-a i HV. Obavili smo relativno velik posao na čišćenju, trasiranju, označavanju i otkrivanju staza i ljestvica tog dijela Velebita, pa vas o najznačajnijim činjenicama obavještavamo. Baza nam bijaše dom u Ravnem Dabru, koji zasad jedini može pružiti ugodan krov u ovom dijelu Velebita. Na svim poznatim stazama vidljivi su tragovi jednogodišnjeg samovanja, zato smo prilično vremena utrošili na uklanjanje napadalih grana i drveća te na krčenje zaraslih staza. Naročito spominjemo slijedeće:

1. prilaznu stazu s Dabarske kose do doma, koja je nakon sječe šume ostala dijelom zatrpana. Odatle smo donijeli drva za dom, koja su napiljena i spremljena
2. stazu od Bačić dulibe do Bačić kuka, koju je u predjelu iza prijevoja trebalo očistiti
3. Premužičevu stazu od Dabarske kose do Griže i prilaznu stazu na Bačić kuk od Razvršja
4. prilaznu stazu na Bačić kosu, koja je u vrlo lošem stanju i tek smo je djelomično stigli urediti.

Pripremili smo i označili dvije nove staze, koje će znatno obogatiti i uljepšati boravak u ovom kraju.

Prva povezuje dom u Ravnem Dabru s Kukalina, izrazitom atrakcijom ovog dijela Velebita. Staza počinje na kosi koja dijeli Ravnod Došen (odnosno Peričić) Dabru. Potrebno je 15-20 minuta do ceste u središtu Kukalina, malo prijetunela. Razlozi za označavanje bijahu slijedeći: Prvo Kukaline su atrakcija koja se premašo posjećuje. Za boravka u Ravnem Dabru moguće su krasne jednosatne ture kružnog toka, zahvaljujući kratkom prilazu središtu Kukalina. Drugo, putniku koji iz Ravnog Dabre odlazi preko Bačić kuka prema Alanu ili dolazi iz tog smjera, znatno je olakšan i skraćen put, ako izostavi prolazak kroz Došen Dabar i Bačić dulibu. Prolazak kroz Kukaline je čak mnogo atraktivniji. Označavanjem te staze otvorena je mogućnost ljestvog pristupa na Visibabu, neke vrsti matičnog brda domu u

Ravnem Dabru, koje tek treba rehabilitirati od ignorancije i zaborava. Malo je vidikovaca na Velebitu koji pružaju takav doživljaj! (Obrada tog dijela Velebita je u tijeku, uključujući i prikupljanje i provjeravanje toponima, pa će o tome biti više riječi naknadno). Zato je označena i ta druga staza, od Kukalina do Visibabe. Istovremeno je trasiran i prijelaz od Visibabe do Bačić kose, do postojeće markacije na njoj.

5. Popravljena je i dopunjena markacija od Doma na vrh kuka Čeline.
6. Trasiran je prilaz jami pod Butinovačom, kao i prijelaz od Bukova dolca do stare atraktivne staze kojom su Crnodabrani odlazili preko Papratnjaka prema moru. U Bukovom dolcu je postavljeno improvizirano drveno raspelo, kao prikidan znak na događaje iz 1971. godine.
7. Privremeno smo uklonili kutiju sa žigom i upisnom knjigom sa Žutog kuka. Zbog nedostatka otvora za ventilaciju nakupljena voda uništila je upisnu knjigu i žig.

(Dr. Nenad Vađić)

• **Požeški GSS-ovci uklanjaju mine.** Mir se postupno vraća u šumovite slavonske planine, ali opasnost još uvijek vreba. U zraku stalno lebdi pitanje - ima li tamo mina? Pitanje traži ozbiljan odgovor. Treba temeljito pregledati sve staze i puteljke s tragačem mina pred sobom. Čija je to dužnost? U Požegi je taj zadatak preuzeila stanica Gorske službe spasavanja. Pomoglo je to što je sedam članova bilo u jedinicama Hrvatske vojske. Uspostavljena je veza sa opkoparima (inženercima) 123. brigade, pa su zajednički krenuli u potragu za minama na Papuku. Oprezno su s tragačima obišli Nevoljaš, Dom GSS-a, skijašku stazu Jezerce i Žičaru. Sada je sve u redu i može se reći da je taj teren siguran. No to je tek početak. Stanica GSS tek se prihvatala tog posla i nastavit će ga. Uz dobru volju njezinih članova i naših hrabrih vojnika, postupno ćemo sve planinarske staze oslobođiti od toga zla.

(Dr. Tomislav Sablek)

• **Planinarski put Bijaći - Klis.** Glede "Puta kolijevkom hrvatske državnosti", a također kao upozorenje drugim planinarskim društvima, budućim utemeljiteljima veznih puteva ili transverzala, treba napomenuti slijedeće: 1. Pozdravljamo sve napore onih koji žele novim putevima obogatiti neše hrvatske planine. 2. Pojedinci i društva trebali bi znati da se za svaku

novu transverzalu trebaju dati određeni podaci Komisiji za puteve i označivanje HPS, koja će registrirati transverzalu i na taj će način ona biti na raspoloženju planinarima za obilazak. 3. Sve određene pojedinosti o gore napisanom cijelovitije se mogu pročitati u stručnom priručniku HPS "Označivanje i registriranje planinarskih puteva i transverzala", izdanom 1990. godine u Zagrebu. Dakle, jesmo za nove transverzale i druge planinarske puteve, ali u okviru određenih normi. Istovremeno, ne zaboravimo održavati stare puteve i transverzale, posebno one, za koje smo zaduženi.

(Tomislav Pavlin)

• **Zapušteni planinarski putevi.** Iako su razgraničena područja djelovanja pojedinih planinarskih društava u većem dijelu našeg gorja, primjećuje se, a stiže i prigovori na slabo održavanje planinarskih puteva. Skrećemo pažnju planinarskim društvima, posebno onima koja djeluju u gorju oko Zagreba, da se pridržavaju obveza koje su preuzela, bez obzira na uobičajeno vrijeme za radove. Ona društva koja iz različitih razloga to ne mogu učiniti, neka se obrate Komisiji za puteve i označavanje HPS, koja će takvom društvu pomoći, bilo ljudstvom bilo sredstvima. Komisija će povremeno izvještavati planinare o uočenim

nedostacima na planinarskim putevima, a planinari se mole da i dalje svojim zapažanjima pomognu, te da nam putevi u planinama budu bolje uređeni.

(Tomislav Pavlin)

• **Premužičeva staza mjestimice u slabom stanju.** Iako su nastojanja Komisije za puteve i označivanje glede uređivanja planinarskih puteva velika, pa tako i Premužičeve staze na Velebitu, bez šire pomoći planinara bojimo se da neće biti naročitog poboljšanja. Posebno se to odnosi na bujanje raslinja, te pojedina urušavanja, koja bi mogla biti uzrok i prekida prolazu na stazi. Ponovo pozivamo društva i molimo odaziv u vezi s već započetim uređenjem planinarskih puteva na Velebitu. Radi se o preuzimanju obveze uređenja dijela pojedinog planinarskog puta na Velebitu, u dužini npr. 1000-2000 m, kojim bi društva dala kao svoj doprinos uređenju Velebita. Posebno se to odnosi na Premužičevu stazu koja je najprometnija, pogotovo u svom sjevernom dijelu, te predstavlja ogledalao naše planinarske kulture. Društva molimo da se javе Komisiji, koja će dogovorno podijeliti pojedine dijelove puteva na održavanje društvima, što se posebno odnosi na Premužičevu stazu.

(Tomislav Pavlin)

Vijesti

• **10. susret obilaznika E-puteva** održan je u subotu 26. rujna na zborištu zvanom 'NA JASI' u Dolenjskim toplicama kod Novog Mesta. Zborovanje je otvorio g. Zoran Naprudnik iz Planinske zveze Slovenije, zatim delegat iz Beča g. Fritz Kafer, te delegati iz Graza g. Fritz Brandner i Heinz Waldner. Nakon njih govorio je delegat HPS-a g. Vilim Strašek, te g. Miroslav Gjurin iz Daruvara (u ime PD "Petrov vrh"). Priključila se i gđa Zorka Šafar Gruden iz HDZ "Željezničar" Zagreb, koja je prevodila na njemački jezik naša izlaganja. Zborovanje je proteklo u vrlo srdačnom raspoloženju. Govorilo se o dosadašnjim uspjesima, nastavljanju i intenzivnjem radu kada u Hrvatskoj budu to prilike dopuštale, o uključivanju, novih članova, putevima kroz Hrvatsku pa sve do Rumunjske i Crnog mora. Bila je priređena prodaja suvenira i tiskanih materijala u vezi sa zborovanjem, te odlično

organizirana kuhinja. Tijekom prijepodneva pristiglo je još oko 200 gostiju, pa je nakon službenog rasporeda zborovanje proteklo u zabavnom raspoloženju. Tijekom službenog razgovora naglašeno je, da su pješački putevi kroz Austriju dobro održavani, redovito su obnavljane markacije, vođena je i točna evidencija obilaznika. U Republici Sloveniji prolazi nekoliko europskih pješačkih pravaca koji su također dobro održavani, i to u suradnji s Republičkom organizacijom Šumarstva, koja poluslužbeno, a i dobrovoljno obnavlja sve markacije i brine o uvjetima noćenja po strogim pravilima (udaljenosti od jedne do druge kontrolne točke moraju biti primjerene prosječnom planinaru pješaku i nema alpinističkih uspona). Što se tiče Hrvatske, ratni uvjeti nam onemogućavaju takve obilaske, ali su smjerovi i putevi u Hrvatskoj poznati i znano je gdje završavaju. Svi su razumjeli razloge

našeg stanja, a mi smo obećali da će nakon smirivanja ratnog stanja u Hrvatskoj, naše obveze biti ispunjavane. (Vilim Strašek)

● **Pohod Pečice - Podsreda - Pečice.** U organizaciji Športne zveze i Planinskog društva iz Brežica, održan je 25. listopada pohod kružnom stazom od Pečica preko Podsrede ponovo na Pečica. Tom prigodom održano je i orientacijsko natjecanje. Tijekom pohoda u starom povijesnom gradu Podsredi razgledali smo muzej s izloženim staklarskim predmetima. (J. Sakoman)

● **Radna akcija planinara na Ćićariji.** U vremenu od 11. do 13. rujna skupina planinara-željezničara obnovila je planinarske staze na Ćićariji u Istri. U radu su sudjelovali August Kelnerić, Juraj Filipić, Josip Sakoman i vozač Željko Breznik iz HŽ-a Zagreb. Prvog dana smo, nakon razgovora u Buzetu s predsjednikom i tajnikom općine obnovili stazu od željezničke stanice Lupoglavl do sela Semići (cesta Lupoglavl - Lanišće). Drugog dana smo nastavili obilježavanje do sela Brgudca, podno Brajkovog vrha (Korita), a u popodnevnim satima od sela Sluma do Klenovčaka. Trećeg smo dana popravili oznake oko vrha i na samom vrhu Učke. Na povratku smo krenuli unutrašnjošću Ćićarije, da razgledamo spomenik Podlomskim žrtvama, te netaknuto prirodu i planinarski dom na Poklonu. Napominjemo da je tijekom ove godine, unatoč nazočnim problemima, Ćićariju obišlo 42 planinara, a veći broj i pojedine dijelove Istarskog planinarskog puta. (J. Sakoman)

● **10-ti pohod "U susret zdravlju Okić-92".** U nedjelju 27. rujna po deseti puta Samoborci su organizirali pohod "U susret zdravlju", Samobor - Cerje - Okićgrad. Najviše sudionika je bilo iz Zagreba i Samobora, te manji broj iz drugih mesta Hrvatske. Najbrojniji su bili učenici Osnovne škole Rude. Njima je pripao dar pokrovitelja - kristalni pehar, a ostalima značke i diplome. Najstariji sudionici pohoda, Marko Orešković i Sava Matetić, primili su posebne nagrade.

● **Pohod na Oštrc u čast Hrvatskih željeznicu** organiziran je u nedjelju 4. listopada. Time je ujedno obilježena godišnjica odluke Hrvatskog sabora kojom su željeznice postale Javno poduzeće pod nazivom HŽ (5.X 1991). Za taj dan osposobljen je pristupni put iz Prekršja preko Preseke do planinarskog doma podno Oštrca, te započeta adaptacija i

uređenje doma. Sve je to učinjeno uz pomoć HŽ, Hrvatskih šuma iz Samobora i članova HPD "Željezničar". Iako je dan bio kišovit, u pohodu je sudjeovalo 90 planinara iz Samobora i Zagreba. Dodijeljene su prigodne knjižice, brončane i srebrne značke, te topli napici za koje se brinuo Krsto Šiljak, a maestro Tomislav Kopečny je sa svojom glazbom i pjevačima uveličao zadovoljstvo planinara. (J. Sakoman)

● **Pohod na Učku.** U nedjelju 20. rujna PD "Kamenjak" iz Rijeke i PD "Opatija" organizirali su tradicionalni pohod na Učku, koji se održava u znak sjećanja na sjedinjenje Istre i Kvarnera s maticom Hrvatskom. Već u ranim jutarnjim satima stizali su na Poklon planinari iz Rijeke, Istre i Zagreba, a došla je i grupa iz susjedne Slovenije, članovi PD "Snežnik", Ilirska Bistrica. Planinari koji su stigli na vrh Učke prije devet sati, primili su posebne nagrade. (J. Sakoman)

● **Krštenje u Sljemenskoj kapelici.** U Hrvatskom planinaru br. 7-8, 1992. čitam o prvom vjenčanju u Sljemenskoj kapelici Majke Božje Kraljice Hrvata. Brak je sklopljen između pokojnih M. Lončarića i Ane Lončarić rođene Beker. Ovome bili htjeli dodati, da im se 31.12.1935. rodila kćerkica, a krštenje na ime Barica Jasna obavio je župnik Isusovac o. Josip Müller 14.6.1936. god. Krsna kuma bila je Barica Puntijar, žena Ive Puntijara, nekada poznatog gostioničara u Gračanima. Bilo je to prvo krštenje u Kapelici Majke Božje Sljemenske Kraljice Hrvata. Svojevremeno sam prisustvovao ovim svečanostima, jer su mi Lončarići bili prijatelji, a i danas sam u dobroj vezi s Jasnom udatom Cok. (M.Z.Prikryl)

● **Obnova hotela "Velebno" pri završetku.** Građevinsko poduzeće "Industrogradnja" iz Zagreba upravo završava ponovnu izgradnju hotela "Velebno" na Baškim Oštarijama. Kako je poznato, bivši hotel "Velebno" oštetili su neprijateljski zrakopolovi 15. rujna 1991. toliko da je morao biti posve srušen. Sada su radovi u završnoj fazi. Predviđa se da će otvorenje ovog hotela, ovaj put s povećanim brojem ležajeva, biti do kraja godine.

(Dr. Ante Rukavina)

● **Telefon na Zavižanu.** Početkom listopada 1992. Meteorološka postaja na Vučjaku u zavižanskim predjelima dobila je telefon. Kako su meteorolozi Drago Vukušić i njegov sin Ante ujedno i domari planinarskog dijela te postaje, to će ova vijest ugodno iznenaditi sve planinare. Broj telefona je: (0532)-711-766

● **PD "INA-Trgovina"**, boravilo je od 15-22. kolovoza u Slovačkim Visokim i Niskim Tatrama. Voda puta, već treću godinu, bio je izvrstan organizator ing. Zdenko Goršić. Ove godine prvi puta po lijepom vremenu planinari su obišli dio Tatranske magistrale i neke značajne vrhove. Za turu od Skalnatog plesa (jezera na 1751 m) do doma Nalepkova chata (1457 m), kroz Malu studenu dolinu do planinarskog doma Tericho chate (2015 m) s pet Spiških jezera i natrag pokraj Velikog studenog potoka, njegovih lijepih slapova do Bilikove chate (1255 m) te Hrenoka, trebalo je sedam i pol sati hoda. Na putu od Štrbskog do Popradskog jezera (1494 m) kroz Mengusovsku dolinu neki planinari su se popeli na Rysy (2499 m), najviši vrh Poljske, na samoj granici sa Slovačkom. Tatranskom magistralom prema istoku od Popradskog jezera preko prijevoja pod Ostrvom i Slezskog doma (1670 m) do Starog Smokovca trebalo je dobroih sedam sati hoda. U Niskim Tatramu prešli su 6 i pol sati dugu dionicu od Lukove preko Chopoka i Dumbiera (2043 m), najvišeg vrha Niskih Tatra, sve do prijevoja Certovice (1233 m). Neki planinari su žičarom (koja ima samo jednu kabину) otišli na Lomnicki štit (2632 m), drugi najviši vrh u Tatrama, a drugi sa dvosjedalnicom na Lomnicko sedlo (2142 m). Posjećena je i Demanovska ledena spilja. Jedan dan organiziran je izlet u Poljsku gdje su obišli rudnik soli Wieliczku i Krakov s dvorcem Wawelom.

(Z. Sliepčević)

● **Triglavská kapelica**. Blagoslov nove Triglavské kapelice u srijedu 19. kolovoza teško je opisati, bilo ga je potrebno doživjeti. Više od pet tisuća planinara prisustvovalo je tom činu! Nešto takva nije se još vidjelo na Triglavu. Mnoštvo naroda okružilo je kapelicu prilikom posvete i svete mise koju je služilo 80 svećenika (!) na čelu s ljubljanskim metropolitom dr. Alojzom Šustarom. Među planinarima bilo je i političkih čelnika, tako član Predsjedništva Republike Slovenije Ivan Oman, brojni poslanici Slovenske skupštine, općinski čelnici i drugi.

(ZP)

● **Poginuo Wolfgang GÜLlich**, jedan od vodećih sportskih penjača u svijetu. Ovaj 32-godišnji Nijemac iz Nürnberga jedini je prepenjao smjer 11. stupnja težine (Action directe u Švicarskoj) i po općoj ocjeni postavio nova mjerila u sportskom penjanju. Živio je samo za sport i školovao se na Sportskoj akademiji. Honorari od knjiga što ih je objavio i

doprinosi sponzora omogućili su mu da živi samo od penjanja. Počeo je penjati u pješčenjacima Pfalza, a poslije je dopro do Himalaje i Patagonije. Dokazao je da alpinizam i penjanje nisu opasni ako se poštuju osnovna pravila sigurnosti. Poginuo je u prometnoj nesreći, a ne na stijeni. Više penjača pogine na cestama nego u stijenama. Gdje je opasnije? (ŽP)

● **Iz Zagreba se vidi Kum**. Slovenski "Planinski vestnik" objavio je u broju za listopad među vijestima prilog zagrebačkog planinara Josipa Sakomana koji tvrdi da se iz Zagreba vidi vrh Kuma (1219 m) u Sloveniji za čista vremena poslije kiše. Opazio ga je prostim okom iz svog stana u Malešnici, a dalekozorom je mogao vidjeti i televizijski stup na vrhu. (ŽP)

● **Članovi PD "Ravna gora" iz Varaždina**, ostali su i u 1992. godini vjerni svojoj ljubavi prema planinama i nastojali, unatoč mnogim nepričekivima, planinariti nesmanjenom ljubavlju i aktivno sudjelovati u mnogim akcijama našeg društva. U lipnju smo, uz suorganizatora "Univerzum-sport" iz Varaždina, organizirali II. MTB CROSS na Ravnoj gori. Natjecanje u vožnji brdskih bicikla izuzetno je uspjelo, pa će se i nadalje organizirati svake godine sredinom lipnja. Odziv sudionika bio je zadovoljavajući, stigli su nam natjecatelji iz Varaždina, Zagreba i nekoliko klubova iz Slovenije. U kategoriji seniora, na stazi dugoj 21,5 km, pobijedio je Bojan Drobnik iz kluba MTB Štajerska, Maribor (1.19,07 sati). U kategoriji rekreativaca prvi je na cilj staze duge 8,5 km, stigao Istok Hrast iz kluba MTB Štajerska, Maribor (37,48 min), a prvo mjesto u kategoriji juniora osvojio je Edin Srdarević iz kluba Extrem-Zagreb, prošavši stazu 6,5 km za 42 minute. Staza je bila prilično zahtjevna, a zbog učestalih kiša koje su padale nekoliko dana prije utrke, izuzetno vlažna, blatinjava i teška, ali tim više privlačna i zanimljiva natjecateljima. Pobjednicima su uručene medalje i vrlo vrijedne nagrade naših sponzora, privatnih i društvenih poduzeća iz Varaždina i Čakovca. Najzaslužniji za dobru organizaciju i realizaciju ove utrke sigurno je naš član, planinar i sam vozač MTB bicikla, Dubravko Šincek.

Tijekom godine smo obilazili ipak najviše naše, hrvatske planine, no tijekom ljeta neki su naši članovi osvajali i vrhove Kamniških i Julijskih Alpi.

U listopadu smo proslavili i dvije, za naše društvo osobito važne i drage obljetnice. Naime, prije 60 godina, davne 1932. godine, 9. listopada bio je svećano otvoren i posvećen Filićev dom, prekrasna drvena jednokatnica na Ravnoj gori, koja je godinama bila omiljeno izletište planinara, ali i poznato planinsko ljetovalište u Hrvatskoj. Istog je dana služena i prva sv. misa, u organizaciji ovog društva, u baroknoj kapeli Sv. Tri kralja na Ravnoj gori. Misu je tada služio franjevac o. Leander Deduš. Svečanosti ovih obljetnica 11.10.1992. g. na Ravnoj gori, po hladnom i kišnom vremenu, prisustvovao je ipak velik broj planinara i Varaždinaca. U 11 sati u istoj je kapeli služena sv. misa uz nazočnost osamdesetak vjernika. Sv. misu je služio naš član i aktivni planinar, fra Mirko Kemiveš, kapucin iz Varaždina. Nakon sv. mise i zaajedničkog ručka u prepunoj dvorani našeg planinarskog doma (novog), dom je blagoslovljen sa željom da uvijek bude mjesto druženja i okupljanja dobrih ljudi vedra duha i prijateljskog raspoloženja. Do kraja kalendarske godine bit će još poneki izlet, a naša predsjednica, gospoda Vladimira Horvat, koja revno brine da u mladima pobudi ljubav prema planini, druženju i ljepotama naše drage Hrvatske, organizirat će izlete za učenike.

(Mira Šincek)

● **Molba PD "Gavrilović" Petrinja.** U ratu su spaljene naše prostorije, uništena arhiva, raznesena knjižica, ništa nam nije ostalo. Radimo kao prognanici i skupljamo među poznanicima dokumente o nekadašnjem radu našeg društva i fotografije s naših planina, Hrastovičke gore i obronaka Zrinske gore. Molimo sva društva i pojedince da nam u tome pomognu. Nadete li u svojoj arhivi neki dokument koji se odnosi na rad našeg društva molimo za fotokopiju, molimo za planinarske knjige koje su vam suvišne. Naše društvo radi i dalje iako u promijenjenim uvjetima - privremeno! Imate li što za nas, pošaljite Hrvatskom planinarskom savezu s naznakom da je to za naše društvo. (ĐP)

● **Novi dnevnik Koprivničkog planinarskog puta.** Izgleda da je HPD "Bilo" Koprivnica prvo koje je u ovim poratnim vremenima izdalo novi dnevnik i transverzalnu značku jednoga otprije postojećeg puta. Ovaj dnevnik ujedno je i mali turistički vodič po koprivničkom kraju, a pod tim je naslovom i napisan njegov prvi dio. U uvodnom je dijelu kratka povijest Koprivnice. Slijedi kratki opis grada i okolnih naselja

(Danica, Peteranec, Hlebine i Rasinja) te njihovih povijesnih i sakralnih znamenitosti, kao i jezera Šoderice. U drugom dijelu je opis Koprivničkog planinarskog puta (KPP) i izvadak iz Pravilnika puta. Na sljedećoj stranici stoji trajanje puta, popis mjesta gdje su kontrolni pečati i kada su pristupačni. Pregledna, dvobojava karta cijele trase puta otisnuta je na dvije stranice, s odgovarajućom legendom. Dnevnik završava stranicom na kojoj se otiskuju kontrolni pečati puta. Odluka o dodjeli registrirane i numerirane značke KPP-a nalazi se na unutrašnjoj stranici omota.

Izdavanje dnevnika omogućeno je novčanom pomoći Skupštine općine Koprivnica i koprivničkih radnih organizacija putem reklamnih oglasa. Dnevnik je napisao i pripremio za tisak predsjednik HPD "Bilo" dr. Milivoj Kovačić (lektor prof. dr. Željko Poljak, korektor prof. Ivica Ćurković-Križanec). Dnevnik se može naručiti pismeno na adresi: HPD "Bilo" 43300 Koprivnica-pp 44 ili telefonom 043/821-298, a dostavlja se poštom uz otkupninu. Cijena dnevnika, u koju je uračunana i nova transverzalna značka, iznosi u 1992. g. 500 HRD. (Dr. Milivoj Kovačić)

● **Sklonište u Viništu na KPP-u.** Odbor Kapelskog planinarskog puta, što ga čine predstavnici HPD "Vihor" i "Končar" iz Zagreba, ni u ovim teškim vremenima ne posustaje. Pod predsjedanjem prof. dr. Zorana Gomzija, inače i dopredsjednika HPS, odlučeno je da se uredi cisterna na pretposljednjoj kontrolnoj točci KPP-a u Viništu. Organizaciju je na sebe preuzeo Želimir Kantura, a stručno vodstvo neumorni planinarski graditelj Jura Filipić. Cisterna je stara 138 godina i držala je razmjerno nisku razinu vode. Sada je ispraznjena, temeljito očišćena i zaštićena višestrukim vodonepropusnim materijalom. Cisterna je inače kapaciteta 56 m³. Osim

unutrašnjeg uređenja, izvedeni su djelomični radovi na vanjskom uređenju razgradnjom i ponovnom izgradnjom južnog zida. Također je obijeljeno donje sklonište te su pripremljena dva za zimu. Radove su izveli: Jura Filipić, Želimir Kantura, Edo Geber, Zoran Gomzi, Vesna Gjurčević-Kantura, Milovan Dlouhi, Jasna Mencer, Jagoda Borčić, Rene Korper, Tomo Perušić, Seka Blažević, Brana Blažević, Žana Primer, Mato Biličić. Kao i uvek do sada, dragocjenu pomoć pružio je matičar i tajnik MZ Ledenice g. Milan Draginić, na čemu valja posebno zahvaliti. Akcija je trajala od 6. do 10. studenoga. Upozoravaju se planinari da do početka naredne godine u Viništu vode neće biti. (Želimir Kantura)

● **Izložba planinarske fotografije.** Novoosnovano HPD "Sokol" iz Feričanaca, organizira izložbu planinarske fotografije i dijapositiva od 20. do 26. prosinca. Izložba ima tri teme: planinari u domovinskom ratu, planine Slavonije i slobodna tema. Na izložbu se primaju: do pet fotografija (crno-bijelih ili color) 24 x 30 - 30 x 40; do pet dijapositiva na svaku temu (na dijaramici naznačiti broj teme i ime autora). Najuspjelijih 50 fotografija bit će izloženo, a 100 najuspjelijih dijapositiva prikazat će se na svečanom otvaranju. Najuspjelije kolekcije i pojedinačni radovi bit će nagrađeni. Radovi se šalju na adresu: HPD "Sokol", 54512 Feričanci, Trg Matije Gupca 9 (tel. 0560-723-018. Fotografije i dijapositivi bit će vraćeni autorima do 3. siječnja 1993.

● **"Ponašanje planinara u prirodi".** Pod tim naslovom tiskao je Hrvatski planinarski savez ukusan plakat veličine 32 x 48 cm. Sadrži desetak osnovnih "zapovjedi" i prigodnu karikaturu. Plakat je prikladan za planinarske domove i društvene prostorije. Može se dobiti kod Komisije za zaštitu prirode Hrvatskog planinarskog saveza.

● **Đurić opet napada HPS!** U zagrebačkom "Večernjem listu" od 24. studenoga bivši član vodstva Hrvatskog planinarskog saveza Tomislav Đurić opet je oštrom riječima optužio svoju bivšu organizaciju, časopis "Hrvatski planinar" i njegova urednika za - antihrvatstvo i projugoslavenstvo (!?), prikazujući pritom sebe kao hrvatskog mučenika koji je valja Božjom providnošću određen da brani hrvatski narod od podmuklih urotnika u Hrvatskom

planinarskom savezu. Sve u svemu, što ni pas s maslom ne bi probavio, pa se ni mi nećemo dalje na to osvrtati, ali se kladimo da će samozvani dežurni komesar g. Đurić i u ovom broju HP pronaći neku četničku podvalu ili bar nostalгију za pokojnom Jugoslavijom. (ŽP)

● **Sastanak HPS sa Slovincima.** U subotu 21. studenoga sastale su se u Domu "Monter" u Žumberku delegacije Izvršnih odbora Slovenskog i Hrvatskog planinarskog saveza radi dogovora o zajedničkim interesima. U međunarodnim planinarskim tijelima ova će saveza usklađivati svoje interese. Nastaviti će se s usklađivanjem planinarskih puteva i transverzala koje povezuju obje susjedne države, a ima ih desetak. Utvrđeno je da recipročnost popusta na noćenju u domovima u Sloveniji najviše poštuju zasavska planinarska društva. Za ugodan osjećaj u domu i okrepnu znalački se pobrinuo domaćin, predsjednik PD "Monter" Boris Farkaš sa suprugom. (ŽP)

● **Berljak o Tibetu i Nepalu.** Dana 25. studenog priredilo je PD INA-OKI pravu malu svečanost i kulturni događaj: predstavljanje nove knjige Darka Berljaka "Dodiri neba", a zatim autorovo predavanje o Tibetu i Nepalu, popraćeno egzotičnom glazbom i izabranim dijapositivima. Preputna dvorana pljeskom je nagradila našeg himalajca, predsjednika Izvršnog odbora HPS, a on je nakon toga prisutne obradovao davanjem autograma u svoju knjigu koja se tom prigodom mogla kupiti uz popust. Autor je obećao da će ovo predavanje ponoviti u svakom planinarskom društvu koje to želi. (ŽP)

● **PD kliničkog bolničkog centra "Maksimir"** u Zagrebu održava godišnju skupštinu u četvrtak 7. siječnja 1993. u 19 sati u predavaonici Dječje klinike na Šalati, prizemno ravno. Gosti dobro došli. Nakon skupštine dr. Željko Poljak ima predavanje "1971. godine hrvatska zastava prvi put na Himalaji".

● **Planinarske cipele** dobro uščuvane br. 43, 42 i 39 jeftino prodajem tel. 271-752.

● **Prodajem** planinarske cipele Alpina br. 38/39, klasičnu gitaru i nove dereze po povoljnoj cijeni. Tel. 041/633-444 (kućni 2243, Zdenka).

SADRŽAJ GODIŠTA

ČLANCI

Aleksić Nikola: Danijel Vukušić (intervju)	158
Banek dr.Berislav: Žumberkom od Japetića do slapa Brisala	122
Banek dr.Berislav: Slike s planina	149
Berljak Darko: 54. generalna skupština UIAAA u Matsumotu	226
Berljak Darko: Najviši cirkus na svjetu	194
Berljak Darko: Zapadna strana Annapurne I (8091 m)	9
Božić Vlado: Speleološke značke	38
Božić Vlado: O Zelinskoj špilji 1842. godine	221
Božić Vlado: Riječ "kras" ponovo u upotrebi	258
Božičević dr.Srećko: Tri slike s Plitvica	21
Božičević dr.Srećko: Vladimir Horvat kao planinarski kroničar	227
Dlouhy Milovan: Dokle mi dopire vidik	89
Durbešić dr.Paula: Stradanja prirode ratnim razaranjima Hrvatske	97
Đurić Tomislav: Samo po imenu hrvatski	232
Franjo Marciuš: Nikola pl.Faller (1862-1938) i planinarstvo	261
Gaberšek Bolto: HPD "Osorščica" Mali Lošinj	34
Gobec Marija i Željko: Trening sportskih penjača	81
Gobec Marija: Planinarenje u kasnu jesen	215
Horvat Adrian: Putopis iz Dolomita	248
Horvatin Dunja: Ranili su našu planinu	206
Houška Mladen: Gradi se novi dom na Kladeščici, iza str.	144
Jagarić Vladimir: S planinarima vinorodne Prlekije	115
Jagarić Vladimir: Crtice o krašičkim planinama	177
Jagarić Vladimir: Dileme oko popijevke "Vila Velebita"	264
Jelinić Igor: S karbitkom po svijetu	222
Juras Ante: Ponovno na Stapu i Stapini	107
Juras Ante: Šibenski planinari u ratnim uvjetima	14
Kantura Želimir: Male tajne Velike Kapele	4
Kantura Želimir: "Po Zelinskoj gori"	183
Kantura Želimir: Od Oltara do Budima ili Dubravka na Velebitu	203
Kantura Želimir: Velebitom od Oštarija do Rossijevog skloništa	53
Kaučić Milan: Povijest na planinarskim stazama	199
Kaučić Milan: Rat i mir na Papuku	151
Kirigin ing.Joško: Mike Tomasin, Amerikanac koji se kroatizirao	225
Kizem Nikola: Katalog planinarskih značaka	91, 133, 185
Klobučar Goran: Put na Gorščicu	156
Kopić Jakša: Sjednica Izvršnog odbora HPS	270
Kovačić dr.Milivoj: Kako mlade privući planinarstvu	241
Kuhta Mladen: "Fenomen krša" Srećka Božičevića	130
Kuhta Mladen: Smrznuti, mokri, sretni	32
Kuhta Mladen: Semička jama	85
Kunić Franjo: HPD "Gradina" u Konjščini	132
Lapenna-Brakus Barbara: Tajna Uskrsnjeg otoka	57
Lemić Ana: Doba rata	61
Lemić Ana: Novi užici na staroj stazi	252
Lemić Ana: Visočica - uvijek ista i uvijek nova	213
Lepirica Alen: U Drijenču	16
Lončar Branko: Planinski puti nad Kvarnerom	119
Milas Krinoslav: Planinaru na braniku domovine	3
Milas Krinoslav: I bi Zvečevo	66
Milović Milorad: Pismo prijatelju s "druge" strane	276
Pavešić Miljenko: Ratnih godina na Kleku	18
Pavešić Miljenko: S Kleka drugom stazom	164
Pavičević Danil, Faruk Hasanbegović: Pismo PS BiH našem Savezu	240

Pavlin Tomislav: Obične ratne priče	62
Pavličević Smilja: Šetnje zvane čežnja	147
Petričević Smilja: Prijatelji	67
Petričević Smilja: Slavko Tomerlin - TATEK	219
Piljić ing.Ivica: Svjetsko priznanje hrvatskom športskom penjanju	126
Piljić ing.Ivica: Kako je Hrvatski planinarski savez primljen u UIAA	12
Piljić ing.Ivica: Hrvatska u Chamberyu	128
Poljak prof.dr.Željko: Dr.Milivoj Kovačić (intervju)	244
Poljak prof.dr.Željko: Što želite od "Hrvatskog planinara"	193
Poljak prof.dr.Željko: Berljakovi "Dodiri neba" - naš planinarski bestseller	230
Poljak prof.dr.Željko: Dolhar: "Hodočašća u Julijske Alpe"	37
Poljak prof.dr.Željko: Dr.Ante Rukavina (intervju)	70
Poljak prof.dr.Željko: Humor Martina Sušca i fiziologija smiješnoga	79
Poljak prof.dr.Željko: Ismet Baljić - Puba (intervju)	29
Poljak prof.dr.Željko: Plitvička jezera i planinari	24
Poljak prof.dr.Željko: Tko je zaražen virusom?	233
Poljak prof.dr.Željko: Tomislav Jagačić (intervju)	111
Priljeva Đuro: Hrastovička gora nekad, danas i ...?	49
Radovan Vlado: PD "Glas Istre" u Puli	181
Ramuščak Dubravka: Oda smetlarima	66
Rukavina dr.Ante: Kamenčić sa staza (31. Pisma,pisma ..)	75
Rukavina dr.Ante: Tamo,tamo .. tugu da svoju tugujem	103, 153, 207
Sablek Tomislav: Daleke planine	101
Salopek Ivan: U Mostaru proslavljenja stoljetnica BiH-planinarstva	275
Schmidt Saša: Tri izleta u Koruške planine	170
Smokvina Lucijan: "Ja sam bio tu .."	276
Smokvina Lucijan: Tko je uništilo Ravnu goru	86
Starčević dr.Ante: HDP "Dubovac" u Karlovcu	272
Sušac Martin: Ah, ta orijentacija	174
Sušac Martin: Bijela smrt ili doktor neće u raj	255
Sušac Martin: Jednoga ljetnog dana u Gorščici	77
Szabo Gjuro: Planinarstvo i naši srednjovječni gradovi	17
Šincek Mira: Sanjarenje	253
Sintić Josip: HPS na Prvom salonu planinarstva u Trstu	269
Sintić Josip: Na Bijelim stijenama u poratno-ratne dane	197
Škrlec Silvije: HDP "Stanko Kempny", Kustošija	88
Štibrić Josipa: Planinari cvijeće ne beru	102
Štibrić Josipa: Sjećanja, sjećanja	14
Tomerlin Slavko: Paralelne proljetne priče	220
Tomerlin Slavko: Planinarenje po muci	63
Trošelj Mirjana: Na Velebitu ljeta 1991.	167
Trošelj Mirjana: Ovog ljeta u velebitskom Podgorju	201
Vujević prof.dr.Dušan: Planinari glumci	187
Vukušić Ante: Sedamnaest godina na Zavižanu	99
Vukušić Danijel: U opustjelim dulibama	161
Hrvatski planinarski savez u 1991. godini	145

KRAĆI PRILOZI I VIJESTI

In memoriam	41, 184, 234, 277
Speleologija	93, 136, 188, 235, 278
Iz planinarske prošlosti	137
Alpinizam	94, 139
Prijedlozi i mišljenja	190
Sportsko penjanje	94, 191, 274
Publicistika	37, 43, 139, 183, 230, 235, 279
Planinari i rat za Hrvatsku	43, 140
Planinarski putevi	231, 279
Vijesti	45, 94, 141, 191, 236, 282

Obavijest pretplatnicima

Mnogi dugogodišnji pretplatnici "Hrvatskog planinara" bili bi zbog sadašnjih niskih primanja primorani da se odreknu časopisa je im je dosadašnja ekomska pretplata u dinarskoj protuvrijednosti 15 DEM preveliko opterećenje (početkom prosinca oko 5000 HRD). Raspravivši ovaj problem, Izvršni odbor Hrvatskog planinarskog saveza odlučio je da u kritičnoj 1993. godini snizi pretplatu, tako da je

pretplata u 1993. godini samo 10 DEM u dinarskoj protuvrijednosti.

Osim toga može se uplatiti u dvije jednake rate, prva najkasnije do 31. siječnja, druga do 1. srpnja. Onome tko do toga dana ne izvrši uplatu, bit će obustavljena dostava časopisa bez prethodne obavijesti, jer u sadašnjim financijskim neprilikama ne možemo više, kao nekad, kreditirati čitatelje. Razliku troškova nastojat ćemo pokriti angažiranjem sponzora i objavljuvanjem reklama, a ako to ne uspije, ušteda će se neminovno odraziti na grafičkoj kvaliteti ili obujmu časopisa.

Kako izvršiti uplatu

Na poštanskoj "Općoj uplatnici" upišite u rubriku "Svrha": HP 1993, u rubrici "Primalac": Hrvatski planinarski savez u Zagrebu, broj računa: 30102-678-5535, u rubrici Poziv na broj: upišite svoju šifru (to je brojka koja se nalazi na omotnici uz Vaše ime i adresu, a služi za kompjutersku evidenciju i kontrolu poslovanja naše banke).

Potreban iznos u hrvatskim dinarima dobit ćete ako 10 DEM (polugodišnje 5 DEM) pomnožite sa službenim tečajem koji toga dana vrijedi (tečajnu listu možete naći u novinama ili izvješenu u pošti). U uvjetima sadašnje inflacije nije nužno objašnjavati zašto smo primorani da visinu pretplate izračunavamo u dinarskoj protuvrijednosti jedne čvrste valute. Pretplata za inozemstvo je dvostruka, zbog velikih poštanskih troškova.

Svim planinarima i čitateljima želimo

sretnu Novu godinu 1993.

u nadi da će nakon ove krizne godine svanuti bolji dani za izdavačku djelatnost i za planinarstvo općenito.

Hrvatski planinarski savez.

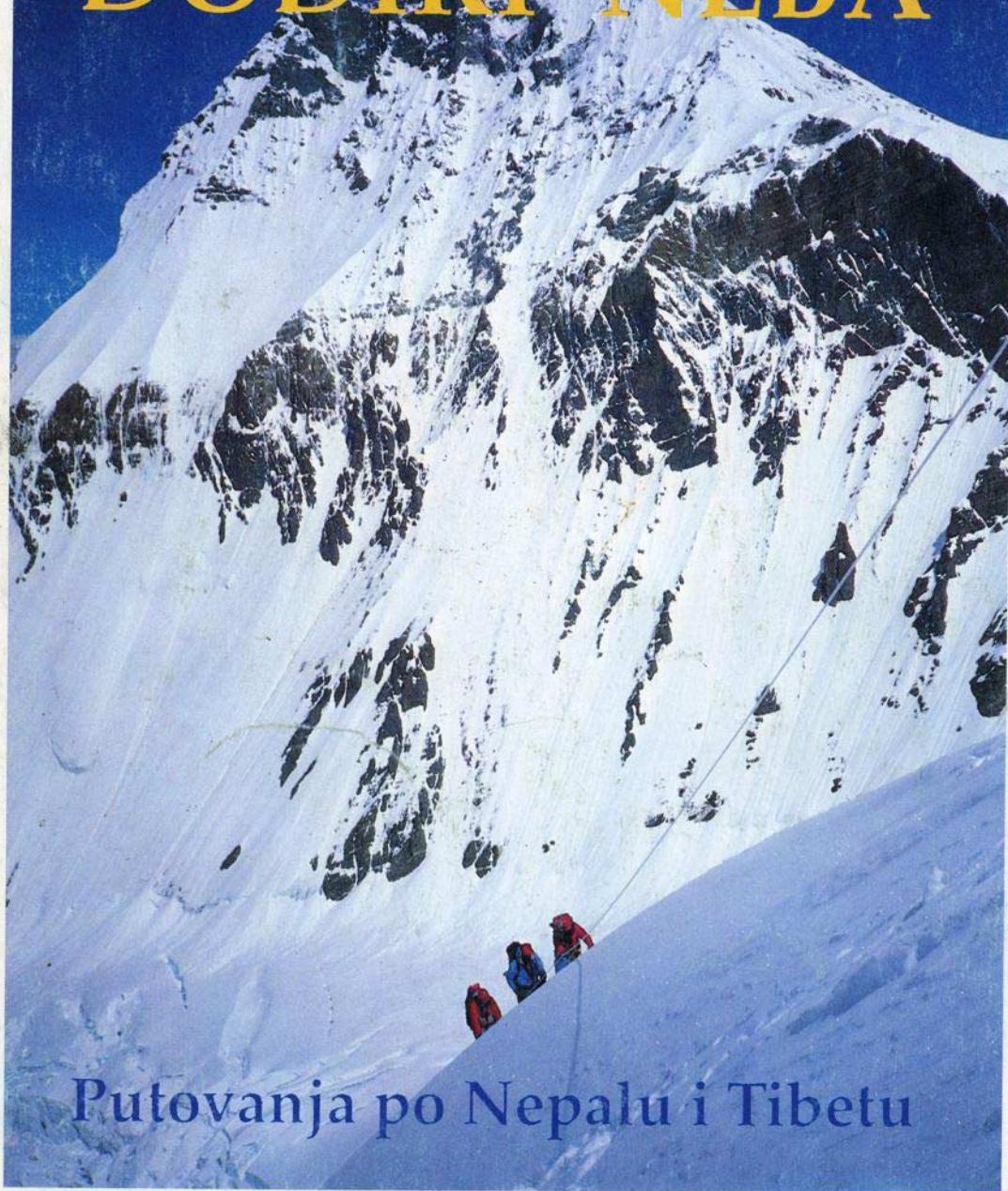
"DODIRI NEBA"

Izašla je iz tiska knjiga Darka Berljaka "Dodiri Neba". To je knjiga o putovima, gradovima i naseljima na obroncima Himalaje, o ljudima koji тамо žive, o njihovim običajima i o prijateljima koji su na vrhu Himalaje dodirnuli nebo u šest zagrebačkih alpinističkih ekspedicija. Knjiga je tiskana na 300 stranica, ima plastificirane korice, 40 slika u boji, 42 crno-bijele slike i tri karte - Annapurna, Everest i Tibet. Može se nabaviti u poslovnicama HPS i u zagrebačkim knjižarama. Cijena knjige je u poslovnicama HPS 9 DEM u dinarskoj protuvrijednosti, a putem pošte 10 DEM.

Upravo izašlo iz tiska!

DARKO BERLJAK

DODIRI NEBA

Putovanja po Nepalu i Tibetu

Obavijest na prethodnoj stranici